

Digital språkundervisning

Del 1

Intervjuer med språklärare och språkstudenter

Rapport
28 januari 2010

SUHF:s språkgrupp
Eva Gagnestam, fil dr, projektledare, Karlstads universitet

Finansiär: KK-Stiftelsen

Innehållsförteckning

1. Digital språkundervisning – intervjuer med språklärare och språkstudenter, kartläggning av utvecklingsprojekt samt modellutveckling av digitala språkcentra.....	4
<i>Inledning.....</i>	<i>4</i>
<i>Bakgrund till projektet</i>	<i>5</i>
2. Digital språkundervisning	8
<i>Definition.....</i>	<i>8</i>
<i>Forskningsfrågor intervjuundersökningen.....</i>	<i>8</i>
3. Metod intervjuundersökningen	9
<i>Bakgrundsfakta intervjupersoner</i>	<i>9</i>
<i>Urval.....</i>	<i>9</i>
<i>Genomförande.....</i>	<i>10</i>
<i>Trovärdighet – tillförlitlighet</i>	<i>10</i>
<i>Etiska överväganden</i>	<i>10</i>
4. Resultatredovisning intervjuundersökningen	11
1. <i>Datorns roll i språkundervisning (lärarna och studenterna).....</i>	<i>11</i>
2. <i>Användning av datorer på fritiden (studenterna)</i>	<i>12</i>
3. <i>Utbildning om datorer i allmänhet och datorer i förhållande till språkundervisning (lärarna och studenterna)</i>	<i>12</i>
4. <i>Aktuell datoranvändning i språkundervisningen (lärarna och studenterna).....</i>	<i>13</i>
5. <i>I vilken utsträckning datorer används i språkundervisningen (lärarna)</i>	<i>18</i>
6. <i>Syftet med datoranvändningen i språkundervisningen (lärarna)</i>	<i>18</i>
7. <i>Upplevda fördelar respektive nackdelar med datoranvändning i språkundervisning (lärarna och studenterna)</i>	<i>19</i>
8. <i>Datorbaserat material i läromedel som används i språkundervisningen (lärarna och studenterna).....</i>	<i>21</i>
9. <i>Datorns lämplighet respektive olämplighet för vissa moment i språkundervisningen (lärarna och studenterna)</i>	<i>22</i>
10. <i>Tillgången på datorer och teknisk support (lärarna).....</i>	<i>25</i>
11. <i>Upplevda problem vid användning av datorer i språkundervisningen (lärarna och studenterna).....</i>	<i>25</i>
12. <i>Eventuella upplevda hinder för mer datoranvändning i språkundervisningen (lärarna och studenterna).....</i>	<i>25</i>
13. <i>Reaktioner från studenter vid datoranvändning i språkundervisningen (lärarna).....</i>	<i>26</i>
14. <i>Mer eller mindre datoranvändning i språkundervisningen (lärarna och studenterna). 27</i>	
15. <i>Pedagogiska effekter av datorbaserad språkundervisning (lärarna och studenterna).. 28</i>	
16. <i>Fortbildningsbehov (lärarna och studenterna).....</i>	<i>30</i>
17. <i>Lärrroll/studentroll vid datoranvändning i språkundervisning (lärarna och studenterna).....</i>	<i>31</i>
18. <i>Kunskapssyn (lärarna och studenterna)</i>	<i>32</i>
19. <i>Syn på lärande (lärarna och studenterna)</i>	<i>32</i>
20. <i>En ideal distanskurs i språk (lärarna och studenterna).....</i>	<i>33</i>
5. Forskning och debatt angående IT i relation till språkutbildning	39
<i>IT i språkutbildning.....</i>	<i>39</i>
<i>Olika nivåer av IT-användning i språkutbildning.....</i>	<i>41</i>

<i>Exempel på praktiskt genomförande av webbaserad språkutbildning</i>	41
<i>Lärande och IT</i>	42
<i>Effekter på lärandet av IT</i>	43
<i>Lärarna och IT</i>	44
6. Diskussion intervjuundersökningen	46
7. Sammanfattning och slutsats intervjuundersökningen	52
<i>Slutord intervjuundersökningen</i>	53
Litteraturförteckning	54
Bilagor	57

1. Digital språkundervisning – intervjuer med språklärare och språkstudenter, kartläggning av utvecklingsprojekt samt modellutveckling av digitala språkcentra

Inledning

SUHF:s språkgrupp har under 2008 genomfört två nationella språkseminarier med deltagare från 20 universitet och högskolor i Sverige. Gruppens uppdrag är att föreslå modeller för nationell ämnessamordning av språkutbildning på högskolenivå utöver den ”krysslista” för småspråk som redan fastställts i samråd med regeringen. Som ett led i det arbetet behövs kunskap om språklärares och språkstudenters förhållande till nyare digital teknik samt kännedom om erfarenheter av utvecklingsprojekt som gäller digital språkundervisning.

Det aktuella projektet, som har finansierats av KK-Stiftelsen, består av tre delar. Den första delen består dels av intervjuer med språklärare på universitet/högskola, dels med språkstudenter. Syftet med de planerade intervjuerna med språklärarna är att få till stånd en aktuell kartläggning av hur dessa språklärare förhåller sig till nyare digital teknik i språkundervisning samt hur deras kompetensbehov ser ut. Undersökningen inkluderar även intervjuer med språkstudenter för att fånga deras förväntningar och syn på användningen av digital teknik i språkundervisningen.

Den andra delen av projektet syftar till kunskapsuppbyggnad i form av kartläggning av utvecklingsprojekt inom digital språkundervisning. Samtliga svenska lärosäten som har bedrivit någon form av utvecklingsarbete kring digitala språkundervisning ska ingå i en kartläggning av gjorda erfarenheter.

Den tredje delen av projektet gäller modellutveckling av digitala språkcentra. I denna del av projektet ligger fokus på att skapa en ny, dynamisk modell som ska kunna användas för olika syften. Ett individbaserat lärande med forskningsanknytning, på det egna lärosätet eller annat lärosäte i Sverige eller utomlands, är en av huvudtankarna bakom den kommande modellen. Målet är att skapa arbetsformer där svenska lärosäten enkelt och effektivt ska kunna erbjuda studenter och personal kvalificerat, individanpassat stöd för språkstudier i valfritt språk. *Flexibilitet* och *individualisering* kan ses som ledord för den tänkta modellen.

I denna rapport, del 1, redovisas den första delen av projektet, nämligen resultatet av intervjuundersökningen. Den andra delen, kartläggningen av utvecklingsprojekt, redovisas i Rapport del 2. Den tredje delen av projektet: modellutvecklingen av digitala språkcentra redovisas i Rapport del 3.

Projektet har genomförts i samverkan mellan Karlstads universitet och Södertörns högskola. Intervjuundersökningen samt kartläggningen av utvecklingsprojekten har fil dr Eva Gagnestam, Karlstads universitet, ansvarat för. Ansvarig för modellutvecklingen av digitala språkcentra har varit docent Marcia Cavalcante, Södertörns högskola. Resultatet av kunskapsuppbyggnaden har sammanställts i dessa tre slutrapporter, som ställs till samtliga lärosätens förfogande och presenteras vid en nationell konferens som KK-Stiftelsen kommer att arrangera i samarbete med SUHF under våren 2010.

Bakgrund till projektet

Internationell lägesbeskrivning och allmän bakgrund

Under ett antal år har intresset för högre studier i främmande språk, de flesta europeiska, minskat kraftigt i många länder. I Sverige har man beslutat att öka meritvärdet för språkstudier från gymnasiet inför antagning till högskolan, vilket kan komma att påverka antalet studenter i framtiden, även om ökningen troligen ändå inte blir så stark. Skälet för det antagandet är att nedgången i antalet språkstudenter också finns i flertalet andra länder, oavsett meritvärderingssystem o.d. Nedgången i intresset beror kanske på att engelskan blir mer och mer användbar världen över i och med att allt fler har studerat det språket på gymnasienivå. Som kommunikationsredskap tycks engelskan räcka i många sammanhang; i varje fall gör många den bedömningen. Språk som kinesiska, japanska och i viss mån spanska utgör undantag och har på många håll fått en stor ökning i antal studenter, vilket tydligt har koppling till strömningar i samtiden och fokus på olika delar av världen.

Det som uppenbarligen är viktigast inför framtiden, i en alltmer globaliserad värld, är att utbudet av språk vid universitet och högskolor är stort och lätt nåbart för såväl unga studenter som för dem som vill fortbilda sig.

Att språk hör till de ämnen som först påverkas av globaliseringen är ju ganska lätt att förstå, men även andra ämnen kommer att på olika sätt beröras i framtiden, i högre grad ju mer som blir tillgängligt digitalt. Ett uttryck för att vi lever i en allt mer internationaliserad värld är just det vidsträckta användandet av språk som lingua franca.¹ Engelskan spelar här en framträdande roll som det stora världsspråk det idag är. En omfattande internationell debatt angående engelskans ställning, utbredning och utveckling, ibland på bekostnad av utbildning i andra språk har pågått och pågår.² Vetenskapsrådets idé från 2001 om inrättandet av språkcentra vid lärosätena är därför värd att arbeta vidare med.³

Dagens svenska högskolesystem är inte alls anpassat för att hantera de nya kraven vad gäller språkstudier. Ersättningen per student leder till att antalet erbjudna språk begränsas kraftigt eftersom gruppstorleken måste vara tillräckligt stor för att finansieringen ska gå ihop, och mycket arbete har ägnats åt att diskutera hur man ska fördela utbudet av språk lärosätena emellan för att uppnå tillräckligt stora grupper.⁴ Nedgången av studentantalet har pågått i flera decennier – den första nationella utredningen för lösning av volymproblemet kom redan för nära trettio år sedan (första s.k. krysslistan).⁵

¹ Termen "lingua franca" betecknar idag ett språk som används sinsemellan av människor som inte talar varandras modersmål.

² För en ingående genomgång av denna debatt se kap. 3 i Gagnestam, E. (2003). *Kultur i språkundervisning – med fokus på engelska*.

³ Småämnen inom humaniora och samhällsvetenskap. Vetenskapsrådet 2001. Analys- och strategiavdelningen, Bo Öhngren).

⁴ På större lärosäten och i vissa språk är gruppstorleken inte något problem, och det är då förstås möjligt att fortsätta som hittills. Att bl.a. erbjuda avancerade språkstudier som bygger på gymnasiestudier blir en viktig uppgift.

⁵ Vetenskapsrådets utredning "Småämnen inom humaniora och samhällsvetenskap" från 2001 koncentrerar sig på de s.k. småspråken. Förslagen till åtgärder vid sidan arbetsfördelning mellan lärosäten är att riktade resursförstärkningar skapas samt att språkcentra inrättas, dit undervisningen i praktisk språkfärdighet koncentreras.

Den senaste åtgärden var att regeringen år 2006 fördelade ansvaret för 19 språk mellan lärosäten i landet som regeringen särskilt gärna ville ha utbildning och forskning i. Kriterierna var att språket i fråga skulle vara nationellt minoritetsspråk i Sverige, att det skulle ha färre än 100 studenter totalt på alla nivåer och/eller att det skulle förekomma på högst två lärosäten i landet. Endast de fem språk som hittills inte funnits på svenska lärosäten fick en liten extra finansiering för igångsättandet. Urvalet av språk, förutom minoritetsspråken, är inte uttryckligen innehållsligt eller behovsmässigt motiverat, utan endast storleksmässigt, och riskerar därför att bli konserverande. (Utdrag ur Kerstin Noréns text "Språkutbildningarna vid högskolor och universitet i framtiden". Se även hela texten, bilaga 3).

Språkutbildningarna vid universitet och högskolor har sett vikande studentunderlag i många år. Engelska har klarat sig bäst. Carlquist (i Christner Riad, 2008, s. 1) hävdar "Trenden finns över hela Europa, trots att EU-kommissionen har slagit fast att varje EU-medborgare bör tala två EU-språk förutom sitt modersmål. Men Sverige halkar efter i internationell jämförelse. Tidigare var svenska ungdomar duktiga på språk. Så är det inte längre. Vi tror att vi kan engelska och tycker det räcker med det."

Avgränsning av språkgruppens uppdrag

I språkgruppens uppdrag ingår inte att avgöra vilka traditionella språkutbildningar som ska finnas på olika universitet och högskolor. Gruppens arbete berör inte heller den "krysslista" för småspråk som redan fastställts i samråd med regeringen. Däremot ligger fokus för språkgruppens uppdrag på att skapa en ny, dynamisk modell som ska kunna användas för olika syften. Modellen ska således kunna vara användbar även för andra ämnen än språk. Avsikten är att modellen ska kunna främja en högre grad av individualisering i språkutbildning än idag.

Allmän beskrivning av tankarna bakom modellen

Språkgruppens intention är att verka för ökad samverkan mellan universitet och högskolor i stället för konkurrens.

Nyttan av språken behöver marknadsföras bättre än vad som görs idag. I princip kan vi ha hela världen som marknad för våra språkutbildningar. Ett exempel är jordanier som läser nygrekiska i Lund (på engelska).

I den alltmer globaliserade värld vi lever framstår ett stort behov av att sluta marginalisera olika grupper i det svenska samhället. Vid exempelvis Södertörns högskola är 40 % av studenterna invandrade. Deras modersmål kan ses som en mer eller mindre outnyttjad resurs för landet. En ny modell för språkutbildning skulle skapa möjlighet till utbildning även i udda språk.

Den nya webbaserade tekniken medför också helt nya möjligheter. Exempel på nyare tekniker som kan vara användbara vid språkutbildning är videokonferenser, webbkameror, interaktiva datorprogram, white-board, chatt, podcasting, Instant Messaging, etc. (se t ex Svensson, 2008).

Flexibilitet och individualisering kan ses som ledord för den tänkta modellen. En kombination av webbaserad och campusbaserad språkutbildning är ett exempel på hur utbildning kan göras

flexibel – vissa delar av utbildningen görs webbaserade, andra delar campusbaserade. Målet med utbildningen är det viktiga, liksom nivåplaceringen.

Ett individbaserat lärande med forskningsanknytning, på det egna lärosätet eller annat lärosäte i Sverige eller utomlands, är en av huvudtankarna bakom den kommande modellen. Behov av individualisering föreligger exempelvis för ”falska nybörjare” i ett språk, dvs. personer som har förhandskunskaper ett språk utan att formellt ha studerat det, som snabbt kan gå framåt med hjälp av webbaserad utbildning. En sådan utbildning kan även främja mångfalden, till exempel genom en breddning till studenter med funktionsnedsättning och till svenska studenter i utlandet.

2. Digital språkundervisning

Definition

I denna undersökning används begreppet ”digital språkundervisning” övergripande, i en vid betydelse. Det finns inom området en rad olika begrepp, exempelvis e-lärande, online-lärande, webbaserat lärande, nätbaserat lärande, digitalt lärande, distansundervisning. Begreppen överlappar ofta varandra och kan förvirra. Dessutom används ofta begreppen informationsteknik (IT) och ibland informations- och kommunikationsteknik (IKT) i olika sammanhang. För en närmare redogörelse för de olika begreppen se till exempel Svensson (2008, s. 12-13).

När vi här talar om digital språkundervisning så är det meningen att det begreppet ska täcka in såväl campusundervisning som distansundervisning av olika slag, som gäller språk. Med språkundervisning menas samtliga främmande språk samt svenska som andraspråk. Svensson (2008) tar upp olika nivåer av IT-användning i språk. IT kan användas som automat, verktyg eller arena. Begreppet ”digital språkundervisning” i denna undersökning kan gälla samtliga dessa nivåer. Sammanfattningsvis används begreppet digital språkundervisning som ett paraplybegrepp i denna undersökning, således i en vid tolkning, som förväntas täcka in samtliga ovan nämnda begrepp.

I Intervjuundersökningen har däremot begreppet IT i språkundervisning använts. Anledningen till detta val är att begreppet IT i språkundervisning har ansetts vara mer allmänt använt och därför lättare att förstå innebörden av. Begreppet har också använts för att det kan avse såväl en undervisning som helt och hållet bedrivs med datorer, som en undervisning som endast delvis bedrivs med datorer, med avsikt att lärarna och studenterna inte ska utesluta någon form av datoranvändning i språkundervisningen i sina svar.

Forskning och debatt angående digital språkundervisning

Se kapitel 5.

Forskningsfrågor intervjuundersökningen

De empiriska undersökningar som genomförts har syftet att klargöra följande forskningsfrågor:

1. Vilken syn på IT i språkundervisning har språklärare vid universitet/högskola i Sverige?
2. Hur ser språkstudenter på IT i språkundervisning vid universitet/högskola?

3. Metod intervjuundersökningen

Bakgrundsfakta intervjupersoner

Intervjuerna har genomförts med 10 språklärare och 10 språkstudenter vid universitet/högskolor i Sverige. Av de intervjuade är åtta lärare kvinnor, två lärare män. Bland studenterna är nio kvinnor och en man. Denna könsfördelning speglar tämligen väl den könsfördelning som i allmänhet råder vid språkutbildningar vid universitet/högskolor. Lärarnas ålder varierar mellan 34 år och 69 år med en medelålder på 45,9 år. Studenterna är mellan 19 år och 49 år, varvid medelåldern blir 26,4 år.

De intervjuade lärarna har en spridning ifråga om ämnen de undervisar i. Engelska, franska, italienska, spanska, svenska som andraspråk, tyska samt språkdidaktik. Studenterna i undersökningen studerar språken engelska, franska, ryska, spanska, svenska som andraspråk samt tyska. Några av dem har också läst historia, religion, samhällskunskap samt matematisk statistik.

Lärarna i undersökningen har undervisat vid universitet/högskola allt från 1,5 år till 30 år. I medeltal har de undervisat 13 år i denna undervisningsform. De flesta av dem har även undervisat vid annan skolform, mestadels högstadiet eller gymnasiet. Studenterna ifråga har läst vid universitet/högskola från 1 år upp till 5 år, i medeltal 3,2 år.

Merparten av de intervjuade språkstudenterna har en inriktning mot läraryrket, antingen högstadiet eller gymnasiet, men även andra yrken finns representerade, nämligen informatör, statistiker/forskare samt översättare. En student har inte bestämt sig än för sin kommande yrkesbana.

De intervjuade lärarna och studenterna är verksamma och studerande vid såväl mindre, medelstora som större universitet samt medelstor högskola. Hälften av lärarna har undervisat såväl på campus som distans medan de övriga endast undervisat på campus, men någon har för avsikt att börja med distansundervisning också. Bland studenterna överväger campusundervisning, medan ett par studenter även har läst på distans. Lärarna undervisar på olika nivåer, från A till C-nivå samt riktad lärarutbildning. De undervisar både helfarts- och halvfartsstudenter. Aktuell nivå för studierna är såväl A, B som C för studenterna. Alla, utom en av dem, läser på helfart.

Urval

De intervjuade lärarna och studenterna valdes ut i avsikt att i möjligaste mån få en spridning beträffande:

- ämnen, d v s olika språk
- olika storlek på universitet/högskolor
- olika ålder och kön på intervjupersonerna
- programstudenter/fristående kursstudenter
- olika nivåer i studierna
- olika antal arbetade år vid universitet/högskola
- adjunkter/lektorer.

Efter att kontaktuppgifter hade införskaffats från flera olika universitet/högskolor valdes intervjupersonerna ut dels utifrån ovanstående kriterier, dels slumpmässigt om flera personer motsvarade kriterierna.

När det gäller könsfördelningen har så mycket som möjligt hänsyn tagits till den aktuella könsfördelningen beträffande språklärare och språkstudenter vid universitet/högskolor i Sverige. Enligt den fördelningen är betydligt fler kvinnor än män språklärare. Detsamma förhållandet gäller språkstudenter.

Bortfall: två manliga studenter har tackat nej till att delta i studien. Inga kvinnliga studenter eller språklärare, som jag fått kontakt med, har tackat nej.

Genomförande

Drygt hälften av intervjuerna genomfördes vid enskilda möten mellan intervjuaren och intervjupersonerna. Mötena ägde rum i olika tjänsterum och andra bokade rum vid universiteten/högskolorna. Resterande intervjuer genomfördes via telefonsamtal på grund av tidsbrist. Inga särskilda avbrott eller andra störningar förekom under intervjuerna. Varje intervju tog cirka 25-30 minuter att genomföra. Samtliga intervjuer spelades in på bandspelare och skrevs ut ordagrant. Efter ett flertal genomläsningar kategoriserades svaren i olika kategorier och teman. (Intervjufrågor språklärare, se bilaga 1, intervjufrågor språkstudenter, se bilaga 2).

Trovärdighet – tillförlitlighet

Att intervjuundersökningen är relativt liten är en begränsning – tio språklärare och tio språkstudenter vid flera olika universitet och högskolor har intervjuats. Trots den begränsade mängden intervjuer kan undersökningen ändå ge en viss inblick i hur några lärare och studenter uppfattar området ”IT i språkundervisning”. Spridningen ifråga om ålder, olika språk, storlek på universitet/högskola, antal tjänsteår/studieår etc. kan räknas som en fördel. Den sneda könsfördelningen bland de intervjuade reflekterar visserligen i stora drag hur könsfördelningen i språkundervisningen ofta ser ut, men kan ändå ses som en nackdel.

Användningen av autentiska citat från respondenterna, som använts vid redovisningen av intervju svaren, kan stärka trovärdigheten.

Etiska överväganden

För att skydda de individer som intervjuats i undersökningen redovisas resultaten helt anonymt. Även universitetens/högskolornas namn förblir anonyma. Eventuella uppgifter som skulle kunna innebära att någon av dessa individers integritet skadades har noggrant undanröjts. Samtliga intervju personer informerades före intervjuerna om att alla resultat skulle redovisas på detta anonyma sätt.

4. Resultatredovisning intervjuundersökningen

Nedan kommer resultatet av intervjuundersökningen, med citat ur vissa intervjuer, att presenteras under olika teman, nämligen:

1. Datorns roll i språkundervisning (lärarna och studenterna)
2. Användning av datorer på fritiden (studenterna)
3. Utbildning om datorer i allmänhet och datorer i förhållande till språkundervisning (lärarna och studenterna)
4. Aktuell datoranvändning i språkundervisningen (lärarna och studenterna)
5. I vilken utsträckning datorer används i språkundervisningen (lärarna)
6. Syftet med datoranvändningen i språkundervisningen (lärarna)
7. Upplevda fördelar respektive nackdelar med datoranvändning i språkundervisningen (lärarna och studenterna)
8. Datorbaserat material i läromedel som används i språkundervisningen (lärarna och studenterna)
9. Datorns lämplighet respektive olämplighet för vissa moment i språkundervisningen (lärarna och studenterna)
10. Tillgången på datorer och teknisk support (lärarna)
11. Upplevda problem vid användning av datorer i språkundervisningen (lärarna och studenterna)
12. Eventuella upplevda hinder för mer datoranvändning i språkundervisningen (lärarna och studenterna)
13. Reaktionen från studenter vid datoranvändning i språkundervisningen (lärarna)
14. Mer eller mindre datoranvändning i språkundervisningen (lärarna och studenterna)
15. Pedagogiska effekter av datorbaserad språkundervisning (lärarna och studenterna)
16. Fortbildningsbehov
17. Lärarroll/studentroll vid datoranvändning i språkundervisningen (lärarna och studenterna)
18. Kunskapssyn (lärarna och studenterna)
19. Syn på lärande (lärarna och studenterna)
20. En ideal distanskurs i språk (lärarna och studenterna)

1. Datorns roll i språkundervisning (lärarna och studenterna)

Lärarna tillfrågas om hur de ser på datorns roll i språkundervisningen. I undersökningen uttrycker de en huvudsakligen positiv inställning till denna. De ser att datorn har en allt viktigare roll i språkundervisningen. Dock poängteras att läraren är en otroligt viktig input, att datorn inte är en "huvudgrej", men att datorn är ett bra hjälpmedel. Datorn bör ses som ett redskap, ett medel för att uppnå ett mål. Undervisningen har en mycket begränsad tid och om tekniken inte fungerar till fullo, så tar den "guldtid" ifrån undervisningen.

I viss campusundervisning används dock inte datorn alls.

I: Har ni någon campusundervisning också?

IP: Ja, där använder vi inte datorn alls.

I: Inte alls över huvud taget?

IP: Nej.

(i 2).

Även studenterna får frågan hur de ser på datorns roll i språkundervisningen. Några studenter ser datorns roll som något positivt. Några andra studenter uttrycker en ganska negativ inställning till datorns roll i språkundervisningen. Ett par studenter är tveksamma, medan slutligen en student svarar att "den är icke existerande" (i 18).

De studenter som ser datorns roll som något positivt förklarar varför:

IP: Jo men dels så kan man ju använda datorn som medel för glosinläring och sånt men sen är ju datorn också, om man ser internet t ex är ju där man kan möta språket som man lär sig på andra sätt än vad man kanske gör i undervisningen man kan läsa och kanske komma i kontakt med kulturen och media via datorn och det är ju också en aspekt som är viktig. (i 19)

IP: Den är väldigt användbar inom vissa områden eftersom det kräver mindre resurser än när man ska ha en lärare till och hålla hela tiden. Men samtidigt som sagt tycker jag det är viktigt att man håller kvar just den här läraren som kan, ja när man ska skriva och när man ska prata osv.

I: Mm så båda har en viktig funktion?

IP: Exakt. (i 20)

De studenter som har en ganska negativ inställning till datorns roll i språkundervisningen menar:

- "Den är viktig, men inte så viktig. Det skulle gå ändå." (i 13)
- "Den är ett bra hjälpmedel men datorerna tar över allting nuförtiden vilket inte är bra." (i 15)
- "Den har en ganska stor roll men man kan klara sig utan den också." (i 16)

2. Användning av datorer på fritiden (studenterna)

Studenterna får frågan om de använder datorer på sin fritid och i så fall i vilken utsträckning och till vad. Samtliga studenter i undersökningen använder sig av datorer på sin fritid i hög utsträckning, för det mesta varje dag och vissa studenter flera timmar per dag.

På frågan vad de använder datorn till nämns följande: mejlar, surfar på internet, använder ordbehandling, googlar, lyssnar på radio, musik och nyheter, tittar på TV, läser internettidningar. Vidare använder de datorn till att chatta, besöka kontaktsajter som facebook, hålla kontakten med folk, prata med kompisar från andra delar av världen. De betalar räkningar, shoppar, redigerar bilder, beställer böcker, bokar tåg- och flygbiljetter, kollar väder och lägger ut egen musik på My space. För studierna gör de presentationer i Power Point, kollar ord, skriver texter och söker information på Internet.

3. Utbildning om datorer i allmänhet och datorer i förhållande till språkundervisning (lärarna och studenterna)

Såväl lärarna som studenterna tillfrågas om de har fått någon allmän utbildning om datorer respektive särskild utbildning om datorer i språkundervisning. Lärarna har nästan inte fått någon utbildning alls om vare sig det ena eller det andra. De är i stor utsträckning självlärda. Någon har frivilligt valt en kurs i datapedagogik i sin lärarutbildning, någon har en sambo som jobbar med datorer, som hjälper till. Någon annan har delvis deltagit i kommunens PIM-projekt, när hon jobbat där och ytterligare någon har av eget intresse läst om området.

En del av studenterna har fått någon grundkurs i datakunskap på gymnasiet men vissa studenter har inte fått någon utbildning alls i datorer. När det gäller datorer i förhållande till språkundervisning har de i allmänhet inte fått någon som helst utbildning. Någon student nämner att hon på praktiken fått litet tips om hemsidor av sin handledare. Någon annan har fått lära sig grammatiksök på grundkursen i engelska.

Citat ur lärarintervju (denna lärare fick delvis genomgå PIM-utbildning vid tjänst i kommunen):

IP: ...jag kände att bristen i det är väl att man satt tillsammans och så hjälptes man åt men att man skulle behöva ha en uppföljning av det, för det finns ju ingen statistik på hur många som kommer att använda det här sen. För det är där tror jag att det brister för är man inte intresserad så kommer man ju inte fortsätta med det här.

I: Man bara går dit.

IP: Ja men däremot har jag ett jättebra exempel på när det har fungerat väl. Det är på min dotters förskola där dom också har genomgått det här PIM-projektet och vi får filmer på mejlen, regelbundet och dom gör bildspel och använder sig verkligen av det som dom har lärt sig. Och det är ju så, där ser man, det är ju så det ska fungera. Och då är ju dom intresserad själv också då så att dom vill använda det här och då blir dom ju jätteduktiga på det förstås när dom använder det.

I: Intresset har betydelse, absolut.

IP: Så jag upplever det att på min, på högstadieskolan där att det intresset inte fanns riktigt. Och det är lite en generationsfråga också. Dom som inte har så många år kvar, dom orkar inte engagera sig riktigt i den nya tekniken och dom känner redan att eleverna kan redan mer än vad dom kan så det är ingen idé och, nej jag kör på mitt sätt och så där.

(i 5)

4. Aktuell datoranvändning i språkundervisningen (lärarna och studenterna)

Lärarna fick frågan om de använder sig av datorer i sin språkundervisning medan studenterna ombads besvara om datorer används i den språkundervisning de deltar i. Sammanfattningsvis svarar lärarna att de använder sig av datorer på distanskurser, via någon lärplattform typ First Class. Då kommunicerar lärarna med sina studenter via datorn, studenterna lämnar in sina uppgifter och de kommenteras av lärarna, också via datorn. Studenterna chattar med varandra och arbetar i grupper med vissa uppgifter via datorn. Vid vissa distanskurser förekommer också närträffar vid universitetet/högskolan varje termin och i en del distanskurser är studenterna även knutna till speciella lärcentra i sin närmiljö, där de träffas och arbetar tillsammans i grupper.

När det gäller campuskurser använder lärarna sig inte av datorer i någon större utsträckning, förutom en av de intervjuade lärarna. Denne lärare visar i sitt svar ett genuint intresse för datoranvändning i sin språkundervisning. Hans dator finns alltid med honom i all undervisning och han integrerar datoranvändningen i sin undervisning.

IP: Jag använder den väldigt mycket, dels i mina egna förberedelser och så sen tar jag med datorn till klassrummet. Jag använder väldigt mycket visuellt material, power point t ex eller keynotes i macintosh, det är deras motvarighet till power point och tipsar studenterna varje gång jag träffar dom om nånting dom kan göra på egen hand för att den mesta tiden ägnar dom ju utanför klassrummet och det är där det stora miraklet ska ske egentligen om dom ska bli riktigt duktiga på engelska. (i 10)

IP: Man kan ta med allting. Jag tar med mycket multimedia i klassrummet. På uttalskurser jag har lyssnar vi mycket på engelskspråkiga dialoger, det kan vara allt mellan, det kan vara youtube-klippa, det kan vara seriösa filmklipp och det kan vara allt möjligt så att ta med det i klassrummet har jag alltid satsat på. Det blir enklare och enklare. Jag har ju allting på min lilla macintosh. Förut fick jag ju bära mycket mer grejer, mycket mer tekniskt material för att kunna..

I: Men du kan ha allt samlat där?

IP: Nu har jag allt samlat och det är ganska skönt.

I: Du får det att fungera?

IP: Ja

I: Så att är det nåt annat du vill lyfta fram av det du använder?

IP: Ja en sak jag sysslat med det sista sju/åtta åren är ju faktiskt att använda google eller motsvarande sökmotor till att söka på fraser och att söka på fraser och jämföra med andra liknande fraser för att dom ska förstå att det finns et ideomatiskt språkbruk som engelskspråkiga hellre väljer än kanske en kombination av ord som är korrekta grammatiskt, strukturellt rätt men kanske inte låter engelskt eller amerikansk fortfarande t ex. Så att googla sina fraser i uppsatser. Om dom inte är säkra kan dom alltid söka på en hel fras. Får dom inga träffar kan dom ju vara misstänksamma mot den fraser och får dom två/tre miljoner så kan dom ju kanske känna att så här säger man nog och så få dom att även att söka på en viss domän som är engelskspråkig eller i huvudsak engelsk så att dom får en lite bättre verklighetsbild. Och sen hänger ju inte lexikona med heller. Ord och uttryck som kommer idag finns i lexikon om två/tre år kanske. Så såna ord och fraser måste dom ju hitta ändå för det dyker ju upp i deras vardag och dom undrar, det kommer nya saker hela tiden.

I: Och hur låter du dom söka då för att hitta dessa ord?

IP: Jag brukar visa i klassrummet. Jag har sällan bokat datasalar för jag har haft väldigt stora grupper och det är bättre att jag visar en gång i klassrummet och så delar jag ut en liten lathund så kan dom sitta och pilla med det, antingen i biblioteket eller hemma vid sin dator. Det brukar funka säger dom. Jag är ju inte med och tittar när dom gör den sökningen sen men dom brukar berätta att det gått bra.

I: Så du demonstrerar i klassrummet och sen får dom en lathund och så får dom gå ut nån annan stans, hemma eller så och jobba med detta? Men är det nån uppföljning på det nån gång?

IP: Uppföljningen är ju egentligen naturlig för vi håller på med processkrivning och om jag i ett första utkast markerar vissa fraser som jag tipsar dom om att dom ska googla t ex, då ser jag när dom kommer tillbaks med nästa utkast hur det har gått och ibland så var mitt tips felaktigt och då har vi lärt oss nånting alla men ofta så är det så att jag har haft nån känsla av att det här är svengelska t ex och då har deras sökning styrkt det sen och då stryker dom inte bara frasen utan hittar nån annan med hjälp av samma verktyg så att deras skrift blir bättre och mer idiomatisk. Det visar ju feedback på att det här har funkat. (i 10)

I: Det låter som en bra lärprocess också.

IP: Och så är kanske det viktigaste verktyget dom tar med sig också ifrån mina kurser för det här, google kommer ju ersättas av nånting annat men att söka på fraser kommer alltid att kunna gå.

I: Mm så det har dom lärt sig under din tid och ha nytta av i framtiden?

IP: Ja och det blir ju istället för att skicka frågor till mig och så jag säger det att ni kommer inte behöva mig när den här kursen är slut för det skriftliga i alla fall för det finns så mycket, dels övningar som man kan söka på för jag tipsar ju om länkar och sånt som finns för grammatiklab och det finns skrivskolor och allt möjligt så jag söker enormt mycket på sånt och filtrerar ut sånt som jag inte tycker verkar vaa så intressant och då släpper jag några länkar i veckan faktiskt. Jag har ju ett veckobrev som jag brukar skriva till mina studenter för att slippa stå och dra långa haranger på tavlan, långa länkar, så säger jag istället att läsa mailet till nästa vecka så vet ni också att ni får lite mer kött på benen. Och då använder dom det också. Då trycker dom ju bara och ser sig fram eller vad heter det, letar sig fram än om man ska skriva av en sak på tavlan och sen ska dom kopiera den i sina notböcker och så sen kommer dom hem och kanske inte orkar fixa det. Så en klick, det fungerar bra. (i 10)

I: När det gäller den muntliga träningen, använder du internet då?

IP: När det är uttalspecifika kurser, där gör jag det och har t o m beställt dvd:er och..... och ser dom med uttalsövningar som skolan har stått för.

I: Nån typ av chatfunktion eller, har du nåt sånt?

IP: Javisst. I alla distanskurser så ingår det att man kommer hit till Karlstad och gör en presentation eller gör dom via skype eller messenger eller annat program som tillåter videokonferens. Så det tror jag jag har några eftermiddagar inbokade t o m. Så det sker hela tiden. Och det är dom också ganska vana med. Det är ytterst få som aldrig varken hört talats om skype eller messenger så. (i 10)

En annan av de intervjuade lärarna har också använt sig av datorn en hel del i sin undervisning, inte bara på distanskurser utan även på campuskurser. Hon ser datorn som väldigt användbar om det finns en tanke bakom, om datorn är ett redskap för att uppnå ett mål. Här följer ett utdrag ur intervjun med henne.

IP: Ja i fonetik kursen t ex så jobbar vi eller har jobbat, jag har ju inte den längre nu, men där hade vi uttalsprov som studenterna själv spelade in på datorerna i språkdatasalen och sparade i en mapp där som jag har tillgång till i min data här. Så att det tyckte jag var väldigt smidigt.

I: Det låter det ju verkligen

IP: Och då kunde dom även spela in diagnostiska prov bara för att träna som jag fick lyssna och ge feedback så att de kunde få mer individuell feedback än vad man har tid till i klassrummet.

I: Mm det känns så?

IP: Ja

I: Har du använt den till nåt annat, datorn?

IP: Ja inte på campus kanske så mycket direkt men på distansundervisning blir det ju mycket att man jobbar med first class och sen jobbar vi, jag har Academic English som är en kvällskurs. Där jobbar vi mycket med bloggande vilket innebär, jag har en blogg där jag skriver en bit om ett ämne varje vecka och i slutet på det här lägger ut en uppgift till studenterna. Dom skapar en egen bloggsida som jag länkar till från min blogg och där skriver dom varje vecka den här uppgiften som dom har fått och sen så ger dom varandra p-feedback. Två stycken i veckan då enligt ett rullande schema som vi har och dom hittar varandras bloogar från dom här länkarna som jag har lagt upp då så att..

I: Har du fått några reaktioner från studenterna?

IP: Dom brukar tycka att det är väldigt bra.

I: Det tycker dom ja. Och likaså med dom andra sakerna som du har gjort med datorn när du hade fonetik kursen och så?

IP: Ja det brukar vara uppskattat. Just det momentet i fonetik kursen har försvunnit nu eftersom timmarna försvann.

I: Okej, så är det.

IP: Men bloggandet finns kvar och det tror jag är väldigt bra för studenterna skriver, det blir inte det här lotsasskrivandet som man gör när man skriver en uppsats och lämnar in utan det blir ett rejält skrivande för en rejäl publik.

I: Ja men det förstår jag, absolut. Det känns mycket nyttigare på nåt sätt.

IP: Ja så att det är på riktigt på nåt sätt.

I: Det är det ja. Har du använt den till nåt annat?

IP: Datorn?

I: Ja

IP: Vi har haft en del telebild föreläsningar på helfartsdistansen och till halvfartsdistansen har dom inte tillgång till telebildstudio och då gjorde jag så den här terminen när jag skulle ha dom i språkhistoria att jag spelade in föreläsningar. Jag gjorde power point och så spelade jag in ljudfiler med hjälp av ett program som hette Camtasia och la ut det, webbpublicerade det via first class då.

I: Vad hette programet?

IP: Camtasia
I: Camtasia ok.
IP: Jag kan skriva upp det.
I: Ja gärna för när man skriver ut det så vet man inte riktigt hur det stavas. Jaha det gjorde du ja.
IP: Jag brukar få lärstödshjälp
I: Ja hur fungerade det då?
IP: Jättebra, jag fick väldigt bra feedback för det och då passade jag på att göra det tillgängligt även för campusstudenterna. Dom får ju föreläsning på campus ändå men eftersom jag ändå hade gjort det här så kunde de lika gärna få. Och då var jag lite orolig för då kommer dom inte på mina föreläsningar då, dom bara lyssnar, men så var det inte.
I: Det blev inte så? Dom tog det här som extra.
IP: Ja
I: Men det var ju bra.
IP: Ja jättebra.
I: Har du använt den till nåt annat som du vill berätta om?
IP: Ja nu ska vi se. Det blir att man ibland kan ha direktsamtal som en sorts chatsamtal med studenter via first class. Det händer inte så ofta nu för tiden men det har hänt mer förr.
I: Det har det. Och då menar du att ni är flera som chattar samtidigt?
IP: Det brukar vara en och en.
I: En och en
IP: Men jag tror det går att ha flera.
I: Mm på msn eller nåt sånt där?
IP: Nej vi brukar, i first class-programmet.
I: Okej, det verkar som du har använt den en hel del. Var har du lärt dig allt det här?
IP: ja Andreas Nyström har visat väldigt mycket, det är hans idé med bloggarna som jag använder. Det var han som började med det.
I: Jaha så du har fått lite insidertips då?
IP: Ja det är väldigt bra. Och sen så det här med camtasia det fick jag ett tips ifrån nån på IT då. Då hörde jag av mig till lärstöd och fick hjälp. Så att det var väldigt bra också.
I: Det låter som du är intresserad av det. Att utveckla metoder.
IP: Ja det är jag, det tror jag att jag är. (i 4)

I: När du har en distanskurs, ser du skillnaden då, när du lägger upp en campuskurs och en distanskurs? Kan du säga nånting om skillnaden?
IP: Ja jag tycker ju egentligen att det är fel att läsa språk på distans. Jag tror att man behöver det här mötet och direktkontakten särskilt när man ska lära sig ett levande språk och man måste kommunicera och inte vara sitta hemma på sin kammare och läsa i sin bok.
I: Har ni haft några närträffar?
IP: Ja men det blir ju inte tillräckligt.
I: Hur många närträffar har det varit på en termin?
IP: Tre kanske, men telebildträffar kan ju vara ett kompliment.
I: Det kan det vara ja. Har du prövat det?
IP: Ja
I: Har det fungerat?
IP: Ja telebild är ju inte optimalt men det funkar.
I: Det gör det. Det är ingenting som du riktigt tycker om låter det som.
IP: Nej jag tycker inte om det.
I: Nej varför inte?
IP: Jag tycker att det blir en väldigt platt, det blir inte, man får ingen dynamik, det är väldigt svårt att läsa av stämning och om dom hänger med osv. Det är jättesvårt. Och så blir det fördröjning på allting. Man ställer en fråga och så tar det flera sekunder, inte så att man bara kan ställa en fråga och snabbt scanna av.
I: Nej utan det tar ett tag. Men dom studenterna som du har haft på distans, har dom haft lärcentraltillgång så att dom har haft grupper?
IP: Helfartsstudenterna har haft det.

I: Dom har haft det. Ser du nån skillnad där om dom har lärcentra och träffas?
IP: Ja halvfartsstudenterna dom får ju ännu mindre då. Dom är ju verkligen beroende av dom närträffar man har på ett annat sätt men.. För även om man gör i ordning föreläsningar och lägger ut som i camtasia och i det här så blir det ju, det blir väldigt monologiskt.
I: Mm det känns så?
IP: Det vill jag inte ha i mitt klassrum, jag vill ha en dialog.
I: Det är svårt att uppnå på distans.
IP: Ja det är jättesvårt. (i 4)

Flera av de intervjuade lärarna nämner att de använder Telebild-föreläsningar men att det finns en hel del brister med denna teknik (se även ovanstående intervju, nr 4).

IP: Ja nu, vi har ju många av, många av kurserna går ju på distans som om man tänker lärarutbildningen och lärarlyftskurserna, så då träffar ju inte vi, då är ju dom inne på närträffar och sen så sköts resten av undervisningen på distans. Så då är det ju dom där föreläsningarna som man har då en gång i veckan eller varannan vecka.
I: Är det telebild då?
IP: Ja det är telebild, oftast telebildföreläsningar. Så då blir det ju den och det blir väldigt monotomt och enformigt, känns det som när man sitter där själv och ska prata för sig själv i en och en halv timme när man inte får nån, när man inte kan kommunicera med dom.
I: Så dom finns inte på nåt slags lärcentra?
IP: Nej dom sitter hemma och tittar.
I: Har du haft några grupper som har haft lärcentra?
IP: Ja
I: Hur tycker du det fungerade?
IP: Ja det fungerade mycket bättre för då kan dom ställa frågor även om det är en viss fördröjning och det kan störa ibland men det är ändå mycket bättre när man kan..
I: Du känner att du kommunicerar då och får communication tillbaka?
IP: Ja, javisst för då kan ju dom ställa frågor och man kan fråga och ha nån slags dialog.
I: Ja det måste vara nån slags förbättring.
IP: Ja det är mycket bättre. (i 5)

Studenterna i undersökningen svarar på frågan om datorer har använts i den språkundervisning de deltar och har deltagit i. Samtliga svarar först nej på frågan men vid närmare eftertanke visar det sig att datorer har använts något litet i språkundervisningen. De har då använts för uttalsträning, för informationssökning, för att skicka in uppgifter. Vissa av deras lärare har använt power point-presentationer. Grammatiksök har också förekommit någon gång. En databas för ord (korpus) ska en student få använda sig av i kommande lingvistikkurs. En annan student nämner att hon vid praktik inom lärarutbildningen fått vissa tips om webbsidor av sin handledare. Vokabulärträning via dator har också förekommit enligt ett par studenter.

I: Är det då nån typ av grammatikövningar eller hörövningar eller vad var det för slags övningar?
IP: Ja det var det. var helt enkelt bara ett program där man skulle skriva in ord i luckor och sen kom övningarna igen till man hade lärt sig dom. Så det höll man väl på med men det kanske tog totalt fem timmar, sex timmar att jobba igenom programmet och det andra programmet innehöll hör- och skrivövningar men det var mest för testa sig själv på vilken nivå man låg på.
I: Jaha så det var lite så här i förväg man fick se vad man skulle öva på och inte.
IP: Ja precis.
I: Jag förstår.
IP: För det var så, man graderade sig själv på den här europaskalan A1, A2, B1, B2.
I: Ja precis och när du studerade ryska använde ni datorer nånting då i språkundervisningen?

IP: Mm det gjorde vi, då låg alla glosor från läroboken i ett program som hette smartworld och då kunde man helt enkelt öva sig själv och där kom också övningarna upp. Dom ord man inte kunde kom om och om igen och så skulle man böja verb t ex och så, för det jag använde ganska mycket när jag skulle plugga in glosor och det funkade ganska bra också.

I: Det gjorde det?

IP: Så vi har lärt oss faktiskt.

I: Där hade ni det mer ja än på tyskan.

IP: Fast det var ju på datorn och inget vi fick introduktion i heller.

I: Det var det inte nej. Men du använde dig av det i alla fall och tyckte att det var bra?

IP: Mm. (i 19)

5. I vilken utsträckning datorer används i språkundervisningen (lärarna)

Lärarna får också en följdfråga, nämligen hur de använder datorn och hur ofta. Delvis sammanfaller svaren med frågan om de använder sig av datorn i sin språkundervisning.

En av lärarna svarar att han använder datorn väldigt mycket, inte bara i distansundervisning, utan i hög grad också i campusundervisning (i 10, se citat i föregående fråga). I övrigt svarar ett par av lärarna att de inte alls använder sig av datorer. Övriga använder sig av datorer mestadels i distansundervisning, inte mycket i campusundervisning. Det som de använder datorer till i campusundervisning är företrädesvis power point-presentationer. Någon nämner också att hon använder sig av bloggar i campusundervisning.

6. Syftet med datoranvändningen i språkundervisningen (lärarna)

Lärarna får frågan om vad de har för syfte när de använder sig av datorer i språkundervisningen. Flera lärare talar om att datorn används vid distanskurser och då i syfte att kommunicera med studenterna. "Hittills har datorn använts som ett kommunikationshjälpmedel", säger en av de tillfrågade lärarna, "men vi håller på och tittar på olika möjligheter för att använda datorn även på campuskurser och ordnar för ett hjälpmedel för kollaborativt lärande." (i 1). "Jag använder den för att försöka hämta in det här som dom förlorar på att inte träffas" (i 4).

Syftet kan också vara att komplettera den undervisning som ges, så att studenterna kan gå vidare med det som görs i klassrummet. "...jag försöker forska, gå in i olika program och se till att jag får olika länkar för mina studenter så att dom kan tillägga eller komplettera det vi inte hinner göra i undervisningstid i klassrummet" (i 3).

Att använda datorn kan också vara ett sätt att individualisera undervisningen på campus. Exempelvis på en fonetik kurs kan studenterna spela in ljudfiler och läraren kan lyssna och ge feedback. Då kan studenterna få mer stöd än om bara det som hörs i klassrummet beaktas. En av lärarna påpekar dock att det behövs timmar för detta och nu har de försvunnit.

IP: Ja nästan halva kursen försvann.

I: Oj av ekonomiska skäl?

IP: Ja jag hade 70, från början så fanns det 70 timmar för själva teoriundervisningen och 60 timmar för uttalsdelen som innefattar det här med uttalsprov och diagnostiska tester och bara lyssna och ge feedback på det. Och dom 60 timmarna försvann.

I: Totalt då. Så vad ger man nu då?

IP: Nu är det bara teori.

I: Bara teori, och då är det inte tal om att man kan använda dator som medel på något sätt?

IP: Nej det är det inte och knappt nån uttalshjälp heller bara det som vi kan göra i klassrummet. Det är ingen bra situation. (i 4)

Någon av lärarna lägger ut ett material om sina kommande föreläsningar, så att studenterna kan skriva ut det innan föreläsningen och sen eventuellt komplettera med anteckningar vid själva föreläsningen. Syftet är då att studenterna kan koncentrera sig på att lyssna under föreläsningen.

Andra syften som nämns är den ökade tillgängligheten för studenterna samt mer möjlighet till övning, särskilt på de lägre nivåerna av språkstudierna. Material som studenterna ska lämna in ska också vara dataskrivna.

En lärare berättar att hon använder sig av bloggar i och med att det finns väldigt få undervisningstimmar.

I: Och när du använder dig t ex av bloggar har du nåt särskilt syfte med det?

IP: Ja syftet är ju att man vill få studenterna att skriva så mycket som möjligt, producera så mycket som möjligt för det ger ju färdighet. Samtidigt så hinner man ju inte titta på alla varje gång och för att komma upp i kvantitet så får man ju lösa det på nåt annat sätt så då får man ge dom nåt schema där dom själva får bedöma varandra så kommer jag in ibland då och gör det. Men det behöver ju inte ske i bloggform det kan man ju göra på nåt annat forum men samtidigt när det är bloggar och har man tur så är det nån utomstående som kanske ser dom som reagerar och kommenterar.

I: Det blir mer autentiskt på nåt sätt då?

IP: Det känns så ja. Det är flera här som har använt det och tycker att det fungerar bra.

I: Så att skriftligt, det är en skriftlig träning du är ute efter med det här?

IP: Mm... (i 7).

Slutligen använder sig en av lärarna av datorn i språkundervisningen för att "...det är ett av dom viktigaste verktygen att ha med sig i bagaget eller i verktygslådan...". "Det tycker jag att alla studenter ska ha provat och förhoppningsvis fått lite smak för när dom är klara med kursen" (i 10).

7. Upplevda fördelar respektive nackdelar med datoranvändning i språkundervisning (lärarna och studenterna)

Lärarna får frågan om de ser några för- eller nackdelar med att använda datorn i språkundervisningen. Fördelar som nämns är att det innebär spännande möjligheter, t ex att man enkelt kan få nyheter live i kortform eller TV på en skärm i en undervisningslokal. Lärplattformarna upplevs av någon som ett bra hjälpmedel att skapa ordning och reda. Andra fördelar som kommer fram är seminarier på diskussionsforum, vilka upplevs som ypperliga av en lärare. Det är ett enkelt sätt att ge information på och det blir tydligt, enligt en annan lärare. Tillgängligheten lyfts fram som en fördel av ytterligare en lärare.

Det finns flera fördelar, enligt en av lärarna. Man når alla och man kan sitta hemma t ex. En omväxling i inläringen och en taktill övning med ord nämns som fördelar av en av de andra lärarna.

Ytterligare en lärare uttrycker fördelen med att det finns aktuellt material att tillgå på Internet. "...dom får en lite bättre verklighetsbild. Och sen hänger ju inte lexikona med heller. Ord och uttryck som kommer idag finns i lexikon om två/tre år kanske. Så såna ord och fraser måste

dom ju hitta ändå för det dyker ju upp i deras vardag och dom undrar, det kommer nya saker hela tiden.” (i 10)

Datortekniken kan berika undervisningen om den fungerar bra men då måste läraren haft tid till att förbereda väldigt ordentligt, annars kan den innebära en nackdel.

En nackdel kan vara inställningen till datorer, enligt en lärare. Datorn i sig är varken ond eller god, bra eller dålig. Det beror på vad man använder den till och där gäller det att inta en kritisk inställning till det hela. Att man inte ser studenterna upplevs också som en nackdel. Det blir inte hela språkbilder eftersom man inte kan använda kroppsspråk och liknande. Det har också en tendens att bli ganska platt och monologiskt, påpekar en annan av lärarna.

Tidsaspekten är en annan nackdel som kommer fram. Det kan ta mycket tid att lägga in allt på datorn och väldigt lång tid att lära sig nya system, t ex plattformssystem. Tekniska problem för studenterna kan också förekomma, enligt denne lärare. En annan lärare hävdar att ”nackdelarna är av mer praktisk natur alltså, dels så ska man ha en sal där det finns dator, dels så ska man ha tid att sätta sig in i det så att Eftersom det hela tiden är ont om tid men om det tar tid från undervisningen, så att det behövs mycket förberedelser...” (i 9).

Nackdelarna är uppenbara, menar en annan lärare. ”Man träffas inte och får inte det här muntliga på samma sätt. Att mer och mer går över till att bli nån form av distansundervisning då det är smidigare och att man kan slå ihop kurser och få skalfördelar och sånt där, det är väl nackdelen” (i 7).

Inga nackdelar, menar en av lärarna, om man jämför med det som man använde förut, ”OH-kopior och brummande OH-apparater” (i 5). Möjligtvis att tekniken fungerar olika beroende på i vilken sal man är. Det måste kollas upp någon dag innan att det fungerar, Man måste veta vilket system det är och vara tekniskt kompetent, hävdar denna lärare.

En annan lärare berättar att hon suttit och tittat på studenter när de har arbetat självständigt med ett ordkunskapsprogram på datorer i lärstudion. Hon hade fått intrycket att vissa studenter var lata så de inte lär sig så mycket av dessa program. ”...sen sitter dom i lärstudion och så trycker dom på knappen med lösningar direkt vet du.” (i 8).

Flera lärare talar om att mötet i klassrummet är väldigt viktigt. Det ses som en nackdel om man inte kan träffas eller att man inte kan träffas tillräckligt ofta.

IP: ...annars så tycker jag att det här mötet i klassrummet är väldigt viktigt. Jag tycker att det vore synd om man skulle göra om allt för mycket till distansundervisning.

I: Du vill ha kvar mötet?

IP: Mötet är jätteviktigt, sen fungerar ju datorerna jättebra i vissa moment men just det här kontinuerliga mötet också. Vi har ju distansundervisning där vi har närträffar men, och dom är ju jätteviktiga. Man märker ju att studenterna gärna vill ha fler möten.

I: Det vill dom?

IP: Ja

I: Hur många närträffar per termin har ni haft?

IP: Tre brukar det vara.

I: Har ni också haft lärcentra ute i regionen att dom har haft, kunnat tillgå och ha varit en liten grupp?

IP: Inte på nåt som jag har varit delaktig i.

I: Nej utan det har varit tre närträffar och resten har skett via datorn? (i 7)

Även studenterna får frågan om de ser några fördelar respektive nackdelar med att använda datorn i språkundervisningen. Fördelarna som kommer fram i deras svar är:

- att få exponeras för mycket språk, t ex franskt tal
- det blir mer intressant för yngre
- man kan få en massa autentiskt material
- tillgängligheten samt att skriva och bearbeta text
- bra skrivredskap
- "...om det är nån som har en specifik svårighet kan det vara bra tror jag." "Ja och så klart när man vill träna liksom på vissa saker så kan det ju vara bra men för min egen del så tycker jag inte att det behövs." (i 16)
- det är bekvämt
- det skulle gynna datorvana ungdomar
- "Nej, ja en fördel är ju det här att man kan sitta och mötas förhålla sig till sig själv då och tala med sig själv då, det är ju en stor fördel med datorn". (i 19)
- tidsflexibilitet.

De nackdelar som nämns av studenterna är:

- det kan bli opersonligt
- elever kanske inte förstår vad man får göra respektive inte får göra. De är inne på fel sidor t ex (sagt av lärarstudent, som varit ute på VFU)
- det kan bli för mycket datorer och för litet mänsklig kontakt
- "det känns som om det lätt blir väldigt formaliserade program." (i 19)
- det är inte så roligt att använda datorn i språkundervisningen. Man ska kommunicera med varandra
- "nackdelar är väl om det tar över så man inte har så mycket lärarkontakt, om det bara är databaserat. Det kan ju försvåra inläringen tycker jag." (i 17)
- "det negativa är väl bara att många som jobbar i skolan idag som är lärare har ju inte den rätta kunskapen om dom här verktygen". (i 18)
- "Ja kanske just att det är en viss envägskommunikation lite grann, att det är färdigprogrammerat och att det liksom inte finns, det blir inte så nyanserat kanske när man håller på med datorn." (i 19)

8. Datorbaserat material i läromedel som används i språkundervisningen (lärarna och studenterna)

På frågan om det ingår något datorbaserat material i de läromedel som används i språkundervisningen svarar hälften av lärarna nej. Övriga lärare i undersökningen nämner att det finns en CD-skiva till boken som används eller att det finns en webb-sida till boken, som studenterna kan använda sig av. En gloslista till en lärobok finns inlagd för enskilda övningar, säger en av lärarna. Vissa lexikon, som rekommenderas studenterna av en lärare, har en bra CD-Romskiva.

IP: Ja i fonetikboken som vi har så ingår det en CD-skiva.

I: Det gör det. Nått annat?

IP: Nej, ja förresten i grammatikboken som vi har så man en personlig användarkod till en webbsida där man kan lyssna på inspelade föreläsningar och det brukar vara, alltså det är bra föreläsningar men det är inte alltid dom går ut och lyssnar.

I: Nej har du kollat det nånting?

IP: Ja jag har kollat med dom och ja det var väl några som kollat lite grann. (i 4)

Studenterna får samma fråga. Knappt hälften av dem svarar att det inte har ingått något datorbaserat material i deras läromedel. Av övriga nämner en student forskningsartiklar på Internet, en nämner en CD-Romskiva. En ordbok med CD har ingått, enligt en student. En annan har använt sig av en fonetikbok med CD. En informationsplattform, där material funnits utlagt, har en annan student haft tillgång till. Slutligen har en student under sina studier haft ett obligatoriskt program i datorn vid namn "Superwort" för att utveckla ordförrådet i tyska.

IP: Nej, nån CD-ROM-skiva som ingår men det lyssnar man ju bara på. Det skulle lika gärna kunnat vara kassetband.

I: Det skulle det ja. Inget annat?

IP: Ingenting annat. (i 18)

9. Datorns lämplighet respektive olämplighet för vissa moment i språkundervisningen (lärarna och studenterna)

Lärarna får frågan om de anser att datorn passar bra för vissa moment i språkundervisningen och i så fall vilka. Samtliga lärare anser att datorn passar att använda för åtminstone något moment. De moment som nämns av lärarna är: uttal, grammatik, corpusökningar, kommunikation. Den anses bra för att individualisera och variera undervisningen samt för att introducera olika saker. Vidare nämns att den kan användas för att lyssna på språket ifråga, öva ordkunskap och för skrivövningar. Den är användbar för att samla in autentiskt material, för översättningsträning samt för glosövningar. Som komplement till den vanliga undervisningen i fonetik och lingvistik är datorn passande, enligt en av lärarna.

"Muntlig färdighet är den stora utmaningen" (i 1), enligt en av lärarna – då kan Adobe Connect vara en möjlighet.

IP: Det är som rum i internet som man bokar....

IP: Ja och då kan man kommunicera med ljud och bild och man kan jobba med dokument tillsammans och lägga upp dom så att alla ser dom och man kan och man kan dela sin skärm med dom andra och kolla här vad jag har för kul dokument och så.

I: Jaha vad spännande.

IP: Ja det verkar jättebra. Mycket användbart (i 1).

"Det finns ju jättestora möjligheter" (i 2) menar en av lärarna och berättar om hur hennes egna barn har lärt sig språk på Internet.

Jag ser mina egna barn som använder... det finns ju lite såna här glosmaskiner och såna här saker som man jobbar med men det är väl inte det som dom har lärt sig mest språk på utan det har varit dom här spontana diskussionsforumerna som dom har på alla möjliga, framför allt engelska och svenska. Det har varit, framför allt min son, jag har en dotter och en son, har lärt sig oerhört mycket på det här. Det säger han själv och det ser jag också.

I: Vad är det han har lärt sig?

IP: Vad han har lärt sig?

I: Ja

IP: Ja han uttrycker, alltså han kan på alla plan egentligen, språkligt, grammatiskt... och han kan, han använder ju även datorn och att kommunicera med, dom sitter och spelar spel och såna här saker och även muntligt. Till och med utom undervisningen har sagt att, kamrater i USA har sagt att du behöver jobba på ditt uttal.

I: Oj

IP: Ja och han har blivit medveten om det och... ja oerhört mycket alltså.
 I: Ja han har lärt sig på många olika plan alltså?
 IP: Ja, framför allt ord och att kunna uttrycka sig. Fenomenalt mycket alltså.
 I: Kan du se någon koppling till språkundervisningen?
 IP: Nej
 I: Varför inte?
 IP: Nej det är en intressant... Jag har faktiskt ställt den frågan till hans lärare och dom säger nog ungefär samma, nej dom dom... Och även faktiskt barnen. jag har pratat med honom om det här också. Skolan står för en annan del av undervisningen och det skulle kännas fänigt att ta in dataspel i skolan tycker eleverna.
 I: Det tycker eleverna alltså?
 IP: Jaa
 I: Och lärarna kanske också då
 IP: Ja säkert. Det är väl den traditionen. Det handlar mycket om tradition att.. (i 2).

En av lärarna, som använder datorn mycket i sin språkundervisning, anser att den är passande "för de allra flesta moment utom direktdiskussion" (i 10).

IP: Ja dom allra flesta utom när det gäller direktdiskussion där studenterna själva måste lita på vad dom har med sig vad det gäller värderingar och åsikter och kunskap och muntlig färdighet. Så då brukar vi låta datorn vila men annars så tycker jag det finns anledning till att använda den till nästan vad som helst. Det finns inga gränser längre utan det får bli en avvägning (i 10).

Däremot anses datorn inte vara lämplig för vissa moment i språkundervisningen, menar fler än hälften av lärarna. Det som nämns är "alla moment som inkluderar pragmatiska delar i språkundervisningen" (i 3), direktdiskussioner samt när det handlar om att göra något tillsammans, t ex diskutera en text eller lyssna på något tillsammans.

Den muntliga input som läraren står för lyfts också fram "...fortfarande tycker jag att den muntliga inputen ... det är en lärare som ska ge språket och vara i närheten, det känns i alla fall som det skulle vara viktigare" (i 9).

Det mellanmännsliga mötet får inte glömmas bort, menar en annan av lärarna. "Nej, ja jag vill ju inte ha datoriserad undervisning på bekostnad av mötet, det mellanmännsliga mötet" (i 4).

Datorn ses av flera lärare som ett bra komplement till vanlig undervisning.

I: Mm så då har jag den andra fråga om du anser att den inte passar till vissa moment och då har du redan pratat om diskussion. Är det nåt annat du anser att den inte passar för?
 IP: Jag tycker att den passar för allt men jag skulle ju inte vilja säga att den ersätter allting utan jag ser den alltid som ett komplement, ett viktigt komplement. (i 10).

Studenterna får också frågan om de anser att datorn passar bra för vissa moment i språkundervisningen respektive om de anser att datorn inte är lämplig för vissa moment i denna undervisning.

Följande moment nämns som passande för datorn i språkundervisningen:

- i moment där man inte behöver mänsklig kontakt
- för information
- grammatik och grammatikövningar
- lyssna på olika dialekter

- ”för väldigt teoretiska bitar, som t ex att lära sig verb på franska, där det gäller att se system, se mönster” (i 17)
- hörövningar
- fonetik
- ordförråd
- uttalsövningar

IP: Ja det tror jag, det finns ju så många olika program. Om man går in på Internet så finns det ju väldigt många färdigplanerade lektioner t ex och det finns ju massa spel som man kan göra med hjälp av datorn också, det finns Memory och så att det finns så mycket man skulle kunna göra med datorn som inte kanske tar lika lång tid att göra själv, men absolut...

I: Så t ex för vilka moment?

IP: Både för ordinlärning tror jag, läsa, skriva absolut, sen kan man ju även lyssna och träna uttal och sånt om man har hjälp med hörlurar och allt sånt. (i 12)

...det skulle ju vara, ja titta på film, titta på videoklipp från nätet för det finns ju väldigt mycket, det är ju bara att youtuba.

I: ja så hittar man allt möjligt.

IP: Ja det är väl det jag tänker på. För att tv-apparater, dvd-film, det funkar liksom inte längre.

I: Nej berätta.

IP: Det har blivit lite gammalt. Det är mycket lättare på nåt sätt att sätta på en dator. När man väl har en dator inkopplad och den fungerar som det ska så är det väldigt lätt att gå runt på nätet och bara googla på och så hittar man det. Om man ska använda en dvd-film så kanske man först måste beställa filmen från en mediacentral, väldigt mycket letande och det kräver också mycket tid. (i 13)

Studenterna nämner följande moment som inte så lämpliga för datorn:

- inte lämpligt för det muntliga
- när man kommunicerar med varandra
- litteratur
- textläsning
- reflekterande skrivande

IP: Ja diskutera och prata, sen märker, sen kan vi säkert också prata och lyssna om man säger rätt för så har vi gjort på spanskan, man pratar och sen ser man att man har rätt uttal och sånt. Men just om man ska ha en diskussion och sånt då kanske det är svårare i grupp. Grupper kanske är svårare och ha med datorn. (i 12)

IP: Jaa, just den hära taldelen, den delen tror jag inte att dataundervisningen är så pass givande för där behöver man ju verkligen få prata själv och den kontakten. Kanske i sån här verkligen, verkligen teoretiska grejer som, lära sig verb på franska t ex. Då kan dataprogram kanske vara hjälpsamt. Där är verkligen mycket se system, se mönster och då tror jag att man kan använda nå slags dataprogram för väldigt, väldigt teoretiska bitar.

I: Ja, där skulle det passa bra? Men mindre bra för muntliga moment?

IP: Ja lite mer dom praktiska tror jag inte det är så givande. (i 17)

IP: ... i alla fall om det är längre texter, är det en liten dikt så tror jag att det inte spelar någon roll vart man läser den men ska man läsa men ska man läsa fyra fem sidor text så tror jag att det är bättre att ha det på papper. Det har jag upptäckt själv att det är i alla fall. (i 18)

10. Tillgången på datorer och teknisk support (lärarna)

På frågan hur tillgången på datorer och teknisk support ser ut på universitetet/högskolan ifråga svarar nästan samtliga intervjuade lärare att tillgången är god och supporten fungerar. En lärare anser att supporten inte är så bra - ”de har mycket att göra” (i 7).

Dock anser någon att det inte är så bra att tekniken bara kan användas i särskilda klassrum. Någon påpekar också att Smart-board saknas vid universitetet, men finns i grundskolan, vilket upplevs som en brist.

11. Upplevda problem vid användning av datorer i språkundervisningen (lärarna och studenterna)

Lärarna tillfrågas om de har upplevt några problem när de använt sig av datorer i sin språkundervisning. Tekniska problem nämns av några lärare.

Det skulle i så fall vara den tekniska kompetensen. Att man ska vara i salar där man inte har varit förut och om det händer nånting.

I: Då känns det jobbigt?

IP: Att jag nog inte vet hur jag ska lösa det. (i 5)

Ja, tekniska problem kan det ju finnas ibland på dom här maratec, hänger inte riktigt med i tekniken, det blir hack och bortkopplad ibland och sådär. Framför allt har jag hört att det handlar om att det är trådlösa nät som folk sitter på hemma. Det hackar ibland. (i 2).

Ett par lärare nämner att de haft problem med äldre studenter som inte är så datorvana. En av de intervjuade lärarna, som själv är äldre, menar att hon inte klarar av datorerna.

Camtasia är ett program som en av lärarna haft problem med. Hon har inte fått den support hon behövt, varken från IT-service eller från Lärstöd p g a att ärendet ”fallit mellan stolarna”.

En annan lärare har haft problem att öppna filer som studenter har skickat till henne i First Class.

Även studenterna får frågan om de upplevt några problem vid datoranvändning i språkundervisningen. De allra flesta har inte upplevt några sådana problem eller svarar vet inte. Några studenter uppger följande problem:

- tekniska problem. Behöver träna mer på tekniken. (i 13)
- egentligen inte men lite krångel med att komma in på sidorna. (i 19)
- vi hade ett program med disketter. Det var onödigt krångligt. Det hade varit bättre med ett USB-minne. (i 20)

12. Eventuella upplevda hinder för mer datoranvändning i språkundervisningen (lärarna och studenterna)

Lärarna får frågan om de upplever några hinder för att använda datorer i sin språkundervisning i större utsträckning än de gör idag. Nästan alla lärare som intervjuas hävdar att tiden är det stora hindret. Det finns för få timmar till undervisningen, enligt lärarna.

Andra hinder som nämns är traditioner och vana, okunskap, vet inte vad datorn kan användas till i språkundervisningen. Praktiska hinder som att man måste boka en projektor och bära den

till klassrummet samt att språkdatasalen troligen kommer att läggas ner nämns också. Oro för att mer datoranvändning kan gå ut över kvaliteten i språkundervisningen kommer också upp. Slutligen sägs att datoranvändning inte är något gemensamt projekt för språklärarna på universitetet, vilket upplevs som ett hinder.

I: Ser du några hinder för att använda datorn mer i undervisningen?

IP: En tidsaspekt, om det är så att jag behöver lära mig så tar det tid för mig att sätta mig in i det och då kan det vara en sån faktor som gör att man avstår.

I: Mm för den tiden finns inte.

IP: Nej så då får jag lära mig det själv först kanske innan jag tar med det hit som en del i undervisningen. Men det är ju det också som man kanske saknar att eller att det är ingenting som vi pratar om gemensamt, alltså man har ingen uppfattning. Man tycker att det ska vara ett inslag i lärarutbildningen men jag har ingen aning om var det kommer in.

I: Nej, när du gick lärarutbildningen, du fick ingenting om datorer och språkundervisningen då alltså?

IP: Nej, så det är ju det som vore intressant att se, att lyfta den där frågan så att man fick se i vilka kurser kommer den in och på vilket sätt och.

I: Och hur skulle man göra?

IP: Ja, kan vi jobba med det i alla kurser och hur ska vi tänka och så där. Ja det skulle vara jätteintressant. (i 5)

Studenterna får också frågan om de ser några hinder för utökad datoranvändning i språkundervisningen. Merparten av studenterna anger att det finns hinder, nämligen:

- resurser, om det inte finns tillräckligt med datorer. (i 13)
- det fungerar som det är. (i 14)
- att man kan missa kommunikation. (i 15)
- om det blir på bekostnad av att man inte har kontakt med lärare. (i 17)
- en ekonomisk fråga samt att utbildning av lärarna behövs. (i 18)
- kanske att det inte blir tvåvägskommunikation. (i 19)
- träning av kommunikation bör ske mellan personer utan datorn, eftersom det handlar om språk. (i 20)

13. Reaktionen från studenter vid datoranvändning i språkundervisningen (lärarna)

Lärarna tillfrågas om de fått några reaktioner från studenter när de har använt sig av datorer i språkundervisningen. Det som kommer upp i deras svar är mestadels positiva reaktioner. Blandade reaktioner resp. inga särskilda reaktioner menar ett par av lärarna att de fått. En del frustration har också förekommit, enligt en lärare.

Bland de positiva reaktioner som förekommit nämns att corpusökningar väcker intresse, att bloggar upplevs av studenterna som en riktig uppgift för en riktig publik och därför tas på allvar. Individuellt stöd i uttal via datorer upplevs också som positivt av studenter, enligt någon av lärarna.

”Nej men dom har aldrig sagt nånting negativt om det utan det finns mer som en naturlig del av en kurs”, hävdar en lärare som använder datorn i stor utsträckning i sin undervisning (i 10).

IP: Ja speciellt med bloggandet kanske då när dom verkligen känner att det här är en riktig uppgift för en riktig publik, för en riktig läsekrets som skulle kunna vara hur stor som helst.

I: Det är genuint på nåt sett.

IP: Ja

I: Och naturligt.

IP: Ja då blir det annorlunda, man lägger ned sig på ett helt annat sätt. Man har ett helt annat intresse och man får ta del av på ett helt annat sätt av vad dom andra har skrivit.

I: Man gör inte övningen för övningens egen skull?

IP: Nej

I: Utan man har en publik.

IP: Precis, det blir på riktigt och just det gör sån jättestor skillnad, är det på riktigt eller är det på låtsas. (i 4)

14. Mer eller mindre datoranvändning i språkundervisningen (lärarna och studenterna)

På frågan om lärarna vill använda sig av datorer i större utsträckning i språkundervisningen svarar hälften ja. Några svarar nej på frågan och ett par lärare är tveksamma, bland annat på grund av att de inte vet vad som finns att tillgå. Snarare mindre datoranvändning önskar sig ett par av de som svarat nej, i stället mer fysiska träffar, mer klassrumsundervisning. En av de intervjuade lärarna som svarat nej på frågan menar att han redan använder sig av datorer i så stor utsträckning i undervisningen att det inte finns något sådant behov av utökad datoranvändning.

En del av de som svarat ja på frågan om de kan tänka sig att använda datorer mer i språkundervisningen menar att det är under vissa förutsättningar: om det finns tid, kvalitet och utbildning, om ny teknik lärs ut och det går att få tillbaka moment som försvunnit från undervisningen på grund av för få timmar till förfogande.

I: Skulle du vilja använda datorer mer i din undervisning, i så fall till vad?

IP: Ja för att kunna svara på den frågan då måste jag ju på nåt vis ha, få klart för mig vad jag kan göra och det vet jag inte riktigt. Utan det är när man inte är så bra på det här att det skulle vara väldigt värdefullt och få nån föreläsning eller nåt seminarium eller nånting sånt.

I: Nån överblick över vad som finns helt enkelt.

IP: Ja vad man skulle kunna göra och det tror jag att det är många som skulle, det kanske är alla kanske är jätteduktiga på det här, det kanske bara är jag men jag skulle kunna tänka mig att folk skulle dyka upp på det i alla fall. (i 7)

Studenterna tillfrågas också om de skulle vilja att datorn används mer eller mindre i språkundervisningen. Hälften av studenterna svarar att de vill att datorn används mer i denna undervisning, medan hälften inte vill ha mer datoranvändning i undervisningen. ” Jag känner att i språk så ska man prata och inte sitta vid en dator och så” (i 15). ” ...det känns inte som att en dator behövs som när vi har föreläsning om språkhistoria t ex jag ser ingen nytta med en dator. ...Nej det tror jag inte, jag tror att, jag tror inte det skulle hjälpa mig speciellt mycket” (i 16)

De som vill ha mer datoranvändning tycker att datorn kan användas till att använda sig av autentiskt material från Internet, power point-presentationer, chatträffar med studenter som talar det språk som studeras, hämta video-klipp, vokabulärtester, grammatiktester, uttalsträning via autentiskt material på datorn.

Några studenter som utbildar sig till lärare har sett på praktik i skolor hur eleverna är datakunniga i betydligt större utsträckning än de själva, vilket de upplever som frustrerande.

IP: Jag är jätte, alltså jag är jättedålig när det gäller datorer...

IP: Mm absolut, hur jag ska skulle kunna använda mig av datorn, för just nu om man tittar på eleverna ute i skolan idag så använder dom datorn jättemycket. Det är deras främsta redskap.

I: Det gör dom ja?

IP: Ja och ber man dom att slå upp saker om inte datorer finns så vet dom inte riktigt hur dom ska använda böcker och där känner ju jag att det blir en krock eftersom jag själv inte kan så mycket om datorer. Och om jag skulle kunna använda datorerna mer i min undervisning så kanske det skulle bli intressantare för fler. Så det tycker jag just att det är synd att det inte finns under didaktiken, att man kunde lära sig att använda sig av datorn som ett hjälpmedel.

I: Det är nåt som du skulle vilja göra. Har du nån särskild idé på vad du skulle vilja lära dig?

IP: Nja powerpoint tror jag skulle faktiskt vara väldigt intressant men den finns ju så mycket saker man skulle kunna. Nu har ju jag, som sagt jag kanske har lite lite information där, fantasi om hur det skulle kunna användas. Det är ju vad jag hoppas, nu efter när jag är klar med mina studier så skulle jag vilja gå en kvällskurs just med datorer för att också veta för min egen skull för jag, ibland när man är ute på praktik så ser man hur vissa elever sitter med datorerna och man vet inte riktigt vad dom gör. Jag har ju ingen koll på om det är ok att man gör så med datorn eller. Ja jag tycker att för min skull skulle jag känna mig mer säker och använda en dator när jag själv vet hur den fungerar (i 12).

15. Pedagogiska effekter av datorbaserad språkundervisning (lärarna och studenterna)

Såväl lärarna som studenterna i undersökningen tillfrågas om de anser att datorbaserad språkundervisning kan ha några pedagogiska effekter, t ex på inläringen eller motivationen hos studenterna. Av lärarna svarar hälften ja på frågan, en vet inte, en svarar nej, medan övriga svarar både ja och nej.

Exempel på pedagogiska effekter av datorbaserad språkundervisning som ges av lärarna är hjälpmedel för individualisering, intresseväckande, stimulerande estetiskt samt att alla studenter i klassen blir delaktiga. Dock sägs att eventuella pedagogiska effekter har att göra med vad lärarna gör med innehållet och studenternas eventuella intresse för och färdighet när det gäller datorer.

IP: Det finns ju faktiskt studenter som inte är så duktiga på det här med datorer och vad får dom för nån hjälp. För det måste ju finnas nån som kan ge dom support också, jag menar annars skulle det ju kunna bli dubbla problem där. Det är svårt med ett nytt ämne och dom ska tillägna sig nytt stoff och sen dessutom funkar inte tekniken för dom.

I: Så dom kan få problem?

IP: Ja jag skulle kunna tänka mig att jag skulle få det.

I: Mm pedagogiska problem rent av.

IP: Ja motivationshämmande kanske, om man ser att det inte fungerar och frustration och så. Så man måste ju se till att det finns, om man nu knyter upp fler och fler kurser på det här att det fungerar och att det finns hjälp.

I: Det måste man ja. Ser du några positiva pedagogiska effekter också eller ser du att det är mest problem med det hela?

IP: Nej men det är ju jättemånga studenter som är otroligt duktiga på det här med datorer, känner sig hemma på det och säkert tycker att det är ett forum som fungerar jättebra för dom så det finns väl hela spektrat.

I: Hela skalan?

IP: Ja det tror jag. (i 7)

En av lärarna ser en stor pedagogisk effekt när det gäller själva läroprocessen.

I: Kan du se några rena pedagogiska effekter alltså?

IP: Ja jo men en förlängning av det som händer i klassrummet och förlängning av kursen långt efter att den är avslutad. Det tycker jag är en enorm pedagogisk effekt. För det kan vara så att om man har två/tre riktigt bra kursböcker så läser dom dom och sen kanske inte återvänder till kursböckerna så mycket men kommer alltid återvända till datorn, kanske för att göra nåt helt annat och då är det lätt att smyga in.

I: Så kursen fortsätter på nåt sätt?

IP: Ja dom vet att dom måste prestera nånting gentemot mig och dom känner ändå att kursen är avslutad så avslutas aldrig läroprocessen som har börjat eller fortsätter under kursens gång.

(i 10)

Bland studenterna i undersökningen svarar hälften att datorbaserad språkundervisning kan ha pedagogiska effekter, under vissa förutsättningar. Några studenter anser inte att sådan språkundervisning kan ha några pedagogiska effekter, medan en student inte vet och en svarar både ja och nej.

De studenter som svarat ja på frågan nämner att det kan få pedagogiska effekter speciellt för studenter som är positiva till datorer och för dyslektiker. De anser att det kan vara motiverande att få sitta vid en dator. En av dessa, som är lärarstudent, ser dock även en fara med datoranvändning i språkundervisningen, nämligen att datorn kan locka till annat än studierna.

IP: Jo men jag tror nog också säkert att det har med samma att göra, att det är nog lättare att motivera dom med, att när dom får jobba med ett verktyg dom är vana med och samtidigt blir det ju lite farligt att dom har tillgång till internet under hela lektionstiden också. Det vet man ju själv hur man är när man sitter framför en dator och ska göra nåt som är viktigt så är det ganska lätt att göra det som är mindre viktigt och roligare.

I: Okej så där måste man hålla kollen då?

IP: Mm det tror jag. Jag tror att man kanske får ha nån typ av spärr på mail och facebook och såna saker som är roliga att kolla hela tiden. (i 18)

En annan student menar att datoranvändning kan vara till hjälp när det gäller strukturen på studierna men ser inte att datoranvändning skulle vara motivationshöjande.

En av de studenter som inte ser att datorbaserad språkundervisning kan ha pedagogiska effekter hävdar att "...det blir lite ensamt om man ska sitta med sin dator och ha den kontakten i stället för att prata med sina klasskamrater. Då tror jag att det är bättre att ha riktig kommunikation" (i 14).

En annan av dem tycker att man blir litet lat av datorer och ytterligare en student menar att det är lättare att smita undan jobbet vid datorbaserad undervisning.

IP: Ja alltså för vissa kan det ju vara bra kanske att dom får en bild samtidigt med nånting för att lära sig enklare men...

I: Det gäller inte dig eller?

IP: Nej inte mig.

I: Nej du ser inga direkta fördelar med det?

IP: Nej men där kan man lika gärna göra på vanligt vis, det behöver man inte ha nån dator till. Jag tycker att man blir lite lat av datorer.

I: Hur tänker du då? Det är intressant.

IP: Nej men det är så enkelt man behöver inte, i så fall kan man bara liksom öppna datorn och va liksom och inte...

I: Inte behöva engagera sig?

IP: Nej men precis det känns som nej...

I: Det känns inte riktigt bra?

IP: Nej inte... nej inte inom liksom i utbildningssyfte tycker jag inte. Absolut inte när det handlar om språk.

I: Absolut inte då inte?

IP: Nej. (i 15)

IP: Ja.. det är ju lättare att smita undan jobbet om man ska göra det med en dator eftersom då tar man ju ansvar själv medans om man sitter i ett klassrum med en lärare så då kanske man är mer motiverad om den läraren ja tvingar en att prata och jaha du har inte gjort den här uppgiften och osv. Sen är jag ju personligen motiverad ändå men jag kan tänka mig att det där är nånting. (i 20)

16. Fortbildningsbehov (lärarna och studenterna)

Såväl lärarna som studenterna i undersökningen får frågan om de har något behov av fortbildning/utbildning om datorn i språkundervisningen. Samtliga lärare svarar ja på frågan. De har ett behov av fortbildning/utbildning på detta område. Hälften av studenterna anser sig ha ett sådant behov, resterande studenter svarar nej på frågan, förutom en som är tveksam.

På följdfrågan vilken typ av fortbildning/utbildning de anser sig behöva svarar lärarna (här kortfattat beskrivet):

- Småskalig fortbildning, få testa saker i sin närmiljö i små grupper. (i 1)
- Få träffa folk som jobbar med olika program – väldigt dålig koll på vad som fungerar. Bilda nätverk. (i 2)
- En ordentlig kurs som gör att läraren inte blir beroende av en tekniker för att lösa problem. (i 3)
- Vet inte riktigt vad som finns – någon allmän kurs om IT i språkundervisningen behövs. (i 4)
- Vill veta hur datorn kan användas på fler sätt. (i 5)
- All slags fortbildning – vad man egentligen kan göra med datorn i undervisningen. (i 6)
- Både någon föreläsning om möjligheterna med datorn i språkundervisningen och något skriftligt om det önskas. (i 7)
- Hur man bygger program i det aktuella språket, d v s hur man gör program. (i 8)
- Mycket som man inte känner till som vore spännande att få ta del av. Viktigt att lärarstudenter får detta på universitetet. (i 9)
- Idéutbyte – skapa nätverk mellan olika lärare. (i 10)

De studenter som önskar sig fortbildning/utbildning om datorn i språkundervisningen (hälften av de tillfrågade) ger följande svar (här kortfattat beskrivet):

- Någon slags presentation av vad man kan göra med datorn i språkutbildningen. (i 11)
- En grundkurs i Word samt hur undervisningen kan göras rolig med hjälp av dator. (i 12)
- Hur man kan använda datorerna på rätt sätt med eleverna. (i 13)
- Få lära sig att använda kommunikativa program. ((i 14)
- Kunskap saknas om vilken typ av utbildning som skulle behövas. (i 18)

Den student som är tveksam svarar att

- vilken utbildning som behövs beror på vad datorn ska användas till och hur komplicerade grejer det handlar om. (i 17)

Av övriga studenter, som alla svarar nej på frågan, förklarar ett par varför de säger nej. Den ena anser att

- datorer kan man lära sig ganska enkelt själv. (i 15)

Den andra är litet tveksam.

- Kanske om det är något speciellt program man ska jobba med men annars kanske inte. (i 19)

17. Lärarroll/studentroll vid datoranvändning i språkundervisning (lärarna och studenterna)

Lärarna tillfrågas hur de ser på sin egen lärarroll vid datoranvändning i språkundervisningen och studenterna får frågan om de anser att lärarrollen resp. studentens roll förändras när datorn används i språkundervisningen.

Fler än hälften av lärarna anser att den egna lärarrollen förändras i något avseende. Av övriga intervjuade lärare svarar ett par att de inte anser att lärarrollen förändras vid datoranvändning, medan en är tveksam - det beror på vad man gör med datorn.

De som anser att lärarrollen förändras menar att:

- läraren träder tillbaka litet och ambitionen är att studenterna ska stå mer i fokus. (i 1)
- läraren kan då locka ur studenterna det bästa på ett väldigt ödmjukt och bra sätt. (i 2)
- det finns en rädsla för att mista kontakten med studenterna. (i 3)
- det är lätt att det egna framförandet blir platt, trist och monologiskt. (i 4)
- det blir mycket mer skriftlig kommunikation. (i 6)
- det finns en risk att det blir mindre personligt. (i 9)

De lärare som svarar att lärarrollen inte förändras hävdar att:

- datorn är mer ett hjälpmedel, så det blir ingen förändring. (i 5)
- endast att kroppsspråket och sånt fattas men inte så stor skillnad annars. (i 8)
- datoranvändning är en naturlig del, så det blir ingen skillnad – känner sig trygg med den som verktyg. (i 10)

Fler än hälften av studenterna ser en förändring av lärarrollen i förhållande till studentens roll vid datoranvändning i språkundervisningen. Några studenter ser ingen sådan förändring, medan någon student anser att det är ganska individuellt.

De studenter som ser en förändring menar att:

- det beror på att studenten kan ha mer kunskap om datorer än läraren och studenten känner sig då mer viktig och får en bättre position. (i 12)
- läraren blir mer som en handledare, vilket även vore bra i traditionell undervisning. (i 13)
- det blir inte samma slags kommunikation. Studenten blir mer avskärmad. (i 15)
- bådas roller blir litet svagare. De får mindre kontakt med varandra. (i 17)
- läraren får mer roll av tekniker. (i 19)
- studenten får mer eget ansvar. (i 20)

18. Kunskapssyn (lärarna och studenterna)

Såväl lärarna som studenterna tillfrågas om vad kunskap är för dem. Den kunskapssyn som lärarna presenterar i sina svar har här grupperats i tre olika grupper:

Några av lärarna talar om att kunskap är faktakunskap, färdigheter och kunskap om hur man får kunskap. "...något som man har lärt sig, att ha något svar på frågor som man kan. Man vet hur något fungerar och hur något hänger ihop" (i 9). "Det är att leta nåt, alltså teoretisk kunskap, men även kunskap om den teoretiska kunskapen" (i 6).

Några andra lärare menar att kunskap är både yta och djup samtidigt. Det handlar om att kunna "granska fakta kritiskt och gå vidare, analysera. Någonting som är föränderligt" (i 2). "Att veta hur man lär sig nya saker och ha redskap för det, kunna ta till sig och kritiskt granska information som finns" (i 5).

Slutligen ser några av lärarna att kunskap är förståelse. "En typ av insikt" (i 7). "En livslång process. Att närma sig allt som finns omkring i världen, varje dag, varje minut" (i 3). "Vi måste försöka fylla på med sättet att ta sig an verkligheten" (i 10).

Studenternas kunskapssyn ansluter sig delvis till lärarnas tre grupper. Dock svarar ett flertal av studenterna att kunskap även handlar om lust att lära, att förverkliga sig själv, att kunna göra det man vill, att kunskap är makt, att kunskap är något roligt och vetbart. Vidare att kunskap är att "veta hur man ska göra det som tänder en i livet. Vad man väljer påverkar den man blir" (i 20). "Lust till att lära leder till kunskap. Att alla känner att de kan, de räknas, de syns" (i 11).

19. Syn på lärande (lärarna och studenterna)

Både lärarna och studenterna får frågan hur de ser på lärande. De allra flesta lärarna i undersökningen ser lärandet som en process, ett livslångt lärande och som vägen till insikt, förståelse. Några lärare talar också om lärandet som en färdighet att hitta fakta och information, diskutera, analysera och värdera den, kunna använda den och göra den till sin egen.

"En process som sker i samspel med omgivningen, människor eller texter" (i 1).
"Att lära för livet. Inte för betygens skull. Att få studenterna att förstå det" (i 3).

”Väldigt viktigt. Basen för att vi ska kunna fungera” (i 9).

En av lärarna ser en skillnad när lärandet sker vid datorn i förhållande till klassrummet:

IP: Ja just det här att man behöver inte lagra så mycket huvudet utan man kan faktiskt lagra en hel del i datorn och sen använda det på andra sätt och även sortera kunskapen över det man behöver kunna kan vi göra på ett annat sätt i datorn.

I: Så den innebär mer möjligheter på det sättet eller?

IP: Mm det tycker jag, det tycker jag. Men sen är det ju, finns det ju naturligtvis som med allting nackdelar, för nog är det väl bra och kunna vissa saker i huvudet och det tycker jag nästan när jag ser elever att dom är nästan livrädda för att lära in saker utantill som vi, som när jag lärde mig saker. Jag tänker t ex på ja vissa grammatiska baskunskaper och sånt där som man, som ändå är bra att ha koll på. De, dom har, alltså det är svårt att få eleverna till att lära sig saker och ting utantill. (i 2)

Studenternas svar på frågan om hur de ser på lärande är, förutom att den livslånga processen nämns, även inriktade på lusten att lära som något mycket viktigt. Det ska vara roligt att lära sig. Att få känna trygghet och att alla får ta plats lyfts också fram, liksom hur viktig den sociala biten är, att klassen fungerar ihop och att lärande även uppstår i möten med andra personer.

Ett flertal av studenterna betonar att lärandet är väldigt individuellt, att det är en personlig sak. Intresset är drivkraften och det är viktigt att sätta upp ett mål för lärandet.

”Lärande gör man för sig själv. Det är en personlig sak” (i 14).

Andra aspekter på lärandet lyfts fram av några studenter:

”Mycket fokus på kommunikation är viktigt för att lära sig språk och ha grunderna i grammatik” (i 11).

”Språket är grunden för att kunna lära” (i 14).

”Man måste aktivt lära sig. Det är en helhet, där alla moment gör sitt” (i 19).

En student kan inte se att hon lär sig något när hon sitter hemma vid datorn. ”Det är bara för att det är roligt alltså, som nöje” (i 15).

20. En ideal distanskurs i språk (lärarna och studenterna)

De lärare och studenter som har erfarenhet av datorer i språkundervisning och/eller tankar om sådan undervisning får slutligen frågan om hur en ideal distanskurs i språk skulle se ut i deras ögon.

Lärarna ger följande förslag i korthet:

- Av sociala skäl bör det vara tätare kontakt mellan lärarna och studenterna samt studenterna emellan. Vid helt nätbaserad språkundervisning blir det sämre genomströmning
- Fler fysiska träffar (t ex 50 % nätbaserat, 50 % campusträffar)
- Lärarna måste lära sig att begränsa sig och vara tydlig med det gentemot studenterna
- En kvalitetsmässigt bra kurs gör att studenterna håller uppe motivationen. Minst tre träffar per termin bör det vara
- Dialogen är viktig

- Bra att släppa fram studenternas kunskaper på IT-området. Att få använda tekniken i studierna kan bli en morot
- Väldigt viktigt att studenterna får feed-back i tid från lärarna
- Det bör alltid finnas en träff i början och en träff som avslutning. Det är idealiskt att träffas var sjätte vecka.

Studenterna föreslår följande sammanfattningsvis:

- Kommunikation med lärare och studenter är viktig. Man behöver träffas. Datorn är ett hjälpmedel.
- Bra med kursnätsida som uppdateras hela tiden. Någon aktivitet bör alltid pågå på den sidan
- En kurs som är helt nätbaserad är OK – det viktiga är ett ordentligt samspel mellan lärare och studenter på nätet. Det är ändå mycket mer givande att ha en klass och lektioner ihop
- Viktigt att kunna skicka ljudfiler för att träna och få bedömt uttal, samt att kunna lyssna på autentiskt tal i språket. Om man läser ett annat språk än engelska och svenska är det viktigt att kunna träffas, kanske en gång i veckan.
- Några närträffar vore bra, om det är praktiskt möjligt
- Det kan vara svårt att få klarhet i uppgifter som ska göras genom att bara kommunicera via distans.
- Distanskurser i språk verkar nästan helt värdelösa. Man lär sig inte lika mycket då.

Här följer några citat ur intervjuerna med lärarna, som gäller denna fråga:

IP: Ja jag tror alltså behovet av, alltså på universitetet har vi köpt distanskurser i alla år som jag har varit här och från början var det ju typ självstudiekurser och man fick en studieanvisning och så jobbade man med det och så hade vi träffar då tre fyra gånger per termin. Och så var det ingen kontakt med studenterna däremellan. Dom fick sköta sig bäst dom kunde. Ibland var det väl lite inlämningsuppgifter och sånt där som dom skickade på posten och fick lite feedback på men det var inte nån särskilt tät kontakt. Och nu med hjälp av datorn så kan man ju ha mycket tätare kontakt med studenterna och dom kan också ha mycket lättare kontakt med varandra. Och då har jag, man vet av pedagogiska skäl kanske inte ska träffas så ofta men av sociala skäl kanske. Och att det kan vara nyttigt att lära känna varandra lite om man ska, men det är anonymt om man bara umgås via nätet. Det är lite känsliga saker också när man ska försöka uttrycka sig på ett främmande språk också. Det känns som tryggare när man känner varandra. Vågar testa lite mer.

I: Hur många närträffar brukar ni ha i dom kurser du är med i?

IP: Ja nu har vi kört helt nätbaserat.

I: Det har ni. Och då ser du skillnaden där?

IP: Ja alltså genomströmningen är ju lägre. Det är en del som inte klarar av det men så finns det andra som tycker det är jättebra. Och det beror på med det där, när dom vill, vilken tid på dygnet dom vill och det är bra att slippa umgås med andra människor. Haha. Men en mitt tror jag är bra.

I: Det tror du ja. Har ni också kört med lärcentra i den närregionen som studenten bor?

IP: Inte nu dom senaste 10 åren.

I: Nej ni har gått ifrån det?

IP: Ja

I: Vad beror det på tror du?

IP: Ja det blev nån överflödighet på nåt sätt. (i 1)

IP: Ja jag skulle nog kanske vilja förlägga lite mer fysiska träffar, ta bort lite kanske.

I: Hur tänker du att det ideala skulle se ut?

IP: Jaa... det är svårt att säga faktiskt för det är lätt, om jag skulle säga fifty fifty som spontant kanske känns riktigt så är det lätt hänt tror jag att det blir sjuttio sjuttio eller nånting sånt

I: Det blir mer arbete menar du eller?

IP: Ja det blir, har man det inte redan på plats så tror jag att det lätt blir så. Ja det ser man ju redan när man har campuskurser och man öppnar upp t ex att dom får maila till en, då strömmar det in mail och så jobbar man jättemycket med det och med campuskursen så det är svårt att hitta en balans.

I: Det är svårt eller?

IP: Ja det är det

I: Har du haft nån kurs som du tycker har fungerat väldigt bra och om det har varit lagom mycket?

IP: Nej jag tycker nog lätt det slår över att det blir aningen eller.

I: Så det gäller att fundera på det?

IP: Mm

I: Där har du inget förslag idag?

IP: Nej det handlar nog lite grann kanske om att göra fel några gånger och få lära sig. Lära att begränsa sig, ännu mer att vara tydlig med det och nu kommer jag bara jobba tisdagar och onsdagar med det här. Ni kan bara förvänta er svar på tisdagar och onsdagar. (i 2)

Tiden, ta hänsyn till tiden, du kan i ett klassrum kolla att okej då lämnar, bryter jag här och sen rast och vi fortsätter, men när du spelar in nånting som ska ges ut så måste allt det här redan vara väldigt tydligt för ibland finns det många olika program det kan pausa, göra rast eller pausera programmet. Så du kör och kör och kör och det kräver av dig alltså som pedagogen att hålla tråden och att kunna liksom hålla motivationen för din mottagare och det på en ordentlig nivå alltså. Minska, ja det är en hel process och det är väldigt krävande. Om det blir en kvalitetsmässigt bra kurs, annars är det bara att sätta sig framför en kamera och spela in bla bla bla. Så det, och det tar döden på undervisningen, för det är väldigt tråkigt att ha att göra med en sån här kurs alltså.

I: Hur har ni tänkt att lägga upp distanskurserna, ska ni ha några träffar eller ska ni inte ha träffar?

IP: Jag tycker att det behövs träffar, så det blir minst, minst tre träffar. (i 3)

IP: Ja jag tycker ju egentligen att det är fel att läsa språk på distans. Jag tror att man behöver det här mötet och direktkontakten särskilt när man ska lära sig ett levande språk och man måste kommunicera och inte vara sitta hemma på sin kammare och läsa i sin bok.

I: Har ni haft några närträffar?

IP: Ja men det blir ju inte tillräckligt.

I: Hur många närträffar har det varit på en termin?

IP: Tre kanske, men telebildträffar kan ju vara ett komplement.

I: Det kan det vara ja. Har du prövat det?

IP: Ja

I: Har det fungerat?

IP: Ja telebild är ju inte optimalt men det funkar.

I: Det gör det. Det är ingenting som du riktigt tycker om låter det som.

IP: Nej jag tycker inte om det.

I: Nej varför inte?

IP: Jag tycker att det blir en väldigt platt, det blir inte, man får ingen dynamik, det är väldigt svårt att läsa av stämning och om dom hänger med osv. Det är jättesvårt. Och så blir det fördröjning på allting. Man ställer en fråga och så tar det flera sekunder, inte så att man bara kan ställa en fråga och snabbt scanna av.

I: Nej utan det tar ett tag. Men dom studenterna som du har haft på distans, har dom haft lärocentratillgång så att dom har haft grupper?

IP: Helfartsstudenterna har haft det.

I: Dom har haft det. Ser du nån skillnad där om dom har lärocentra och träffas?

IP: Ja halvfartsstudenterna dom får ju ännu mindre då. Dom är ju verkligen beroende av dom närträffar man har på ett annat sätt men.. För även om man gör i ordning föreläsningar och lägger ut som i Camtasia och i det här så blir det ju, det blir väldigt monologiskt.

I: Mm det känns så?

IP: Det vill jag inte ha i mitt klassrum, jag vill ha en dialog.

I: Det är svårt att uppnå på distans.

IP: Ja det är jättesvårt. (i 4)

IP: Ja att vi måste förstås få med det i utbildningen här. Men jag tror som sagt att dom som är i min generation i alla fall, man är mer öppen för det.

I: Det tror du ja.

IP: Ja för tekniken för vi har ju delvis växt upp med det så det känns ju inte främmande på det sättet sen har man ju fortfarande mycket att lära och att eleverna kan mer än vad man själv kan men då får man ju se det som en utmaning att låta eleverna, att låta dom använda sin kunskap på det området. Och att det inte alls behöver vara så att dom använder datorn så mycket på fritiden så att vi behöver kompensera med annat på, i skolan utan att, för att det ska tilltala dom för att vi ska få med oss alla så..

I: Så behövs det?

IP: Ja jag tror att det kan vara en morot. (i 5)

Den här läraren har själv läst en distanskurs i ett språk:

”IP: Ja det är kul. Jag tycker det är väldigt roligt och det har fungerat bra och sen är det ju en annan sak som har med sån här datoranvändning att göra tycker jag. Det är feedback som man får, det är väldigt viktigt att man får den i tid” (i 8).

I: Hur ser den ideala distansutbildningen i språk ut för dig?

IP: Jag tror fortfarande att det finns, åtminstone en början och en avslutning där vi faktiskt träffas samtidigt som jag vet att det går att skapa stämning och det går att skapa en kulturisk kurs genom att bara prata.

I: Det gör det ja?

IP: Ja det är jag inte heller rädd för.

I: Så du kan tänka dig olika typer av distanskurser?

IP: Fast jag tror att om jag får fortsätta att bestämma själv så ska jag ändå träffa dom nån gång i verkliga livet eller reellt som man säger.

I: Och det som du tycker verkar vara idealt är att träffas var sjätte vecka.

IP: Ja det har funkat bra. Om det är 20 veckor som vi håller på eller drygt så blir det ju, om man träffas var sjätte vecka då så inryms det faktiskt. Det funkar bra. Och då märker jag att dom som träffar mig i början av kursen är också dom som är mest aktiva i First Class eller It's Learning direkt efteråt. Dom har fått en tydlig startsignal och dom har blivit förhoppningsvis inspirerade medans dom som snubblar in på distans och kanske aldrig träffar oss i dom kan fortfarande göra riktigt bra ifrån sig men det känns inte riktigt som att dom har samma glöd.

I: Nej dom behöver det där att träffas ofta. En start ordentligt. (i 10)

Hälften av studenterna redovisar också tankar om hur distansundervisning i språk borde se ut:

I: Skulle du kunna tänka dig att läsa en kurs som var helt datorbaserad?

IP: Aldrig

I: Det skulle du inte?

IP: Nej

I: Varför, berätta varför.

IP: Därför att lärarna är till för att lära ut, alltså det finns ju lärare av en anledning och jag tycker inte att.. Alltså man behöver den kommunikationen med en... nej. Jag vet inte, datorer det blir bara en själv med ingen som man kan liksom diskutera med liksom och att komma fram till nånting utan det är bara en dator.

I: Har du prövat nån gång att läsa nånting på distans?

IP: Nej

I: Nej och då kan det vara svårt att veta hur det kommer att fungera.

IP: Mm

I: Ja men du vill i alla fall ha den här kontakten med läraren som är viktig och så datorn som ett hjälpmedel när det behövs då t ex i grammatik.

IP: Mm (i 15)

I: Du hur skulle en idealisk distanskurs i språk se ut för dig?

IP: Oj vad svårt. Mm ja, att man har, både lärare och studenter är engagerade i en kurs. Jag tror att det kan vara väldigt bra att ha en sån kursnätsida där man kunde kolla saker och ting men det krävs ju att den uppdateras hela tiden och att lärare och studenter är inne och ställer frågor och svarar, ja att det är nån aktivitet på den sidan för att det ska ge nånting.

I: Mm, hur många närträffar skulle du vilja ha på en kurs?

IP: Ja det beror på. Har man, jag känner så här har man valt att läsa på distans så har man gjort av, eller jag gjorde det i alla fall av en anledning att jag inte kunde läsa, den kursen jag skulle läsa inte fanns här där jag bor. Då var jag tvungen att läsa den vid ett annat universitet och jag hade inte planer på att flytta dit eller så det känns som att man gör det av en anledning.

I: Och då vill man inte ha så många närträffar kanske?

IP: Nej precis för det behövde inte vara så jättemånga. Att man istället har det på nåt sätt nätbaserat på full fokus därifrån sett.

I: Så att ett ordentligt samspel mellan lärare och elever på nätet, är det det du eftersöker?

IP: Ja precis.

I: Är det nåt annat du skulle vilja lägga till när det gäller det?

IP: Nej det tror jag väl inte riktigt.

I: Utan det skulle kunna fungera då om du fick feedback ordentligt?

IP: Ja det tror jag.

I: Ja annars tycker du att det fungerar att läsa på egen hand så att säga?

IP: Ja det fungerar ju absolut men det är ju mycket roligare att ha en klass och ha lektioner ihop.

I: Klassen har betydelse?

IP: Ja absolut.

I: Man stöttar varandra kanske?

IP: Ja absolut. Man läser tillsammans och man får höra vad tycker du om det här och hur har du inte förstått det här och så tycker jag är väldigt givande. (i 17)

I: Då har jag bara en fråga kvar till dig och då undrar jag, om du skulle läsa på distans, hur tycker du att en distanskurs i språk borde se ut i så fall? Du kanske har nån kompis som har läst på distans så du har hört nånting?

IP: Ja jag har kompisar som har, jag vet inte riktigt hur dom har gjort men jag tycker personligen i alla fall att om man läser spanska eller ett tredjespråk så att säga, alltså inte svenskan eller engelskan. Om man läser ett tredjespråk så tycker jag att det är viktigt att man har ett bra uttal och det måste man jobba med en hel del även om man läser på distans. Att man kan skicka ljudfiler och skicka tillbaka ljudfiler och att man kan lyssna på, säg spanjorer som talar om en viss sak och så klart grammatik men då tror jag att man kan göra ett par, på vare sig det gäller distans eller inte att man jobbar med det via en dator att sitta med ord och läsa texter och satsdelar och sånt. Men sen tror jag också att det kan vara viktigt att träffas.

I: Det tror du?

IP: Särskilt när man läser ett språk för ett språk har ganska mycket med, men jag vet ju själv när jag talar engelska så man faller ju in i ett annat kroppsspråk och även röst, allting. Så jag tror det är viktigt att träffas en gång i veckan men annars så tror jag att läsa på distans skulle funka hur bra som helst.

I: Men en gång i veckan tror du att man behöver träffas?

IP: Ja det tror jag nog. Kanske inte när man läser engelska för där har man haft i sig så länge liksom.

I: Mm men för nya språk?

IP: Ja för nya språk tror jag det är viktigt och för att våga prata också.

I: Ja precis. Men då skulle det kunna fungera?

IP: Ja (i 18).

I: Vad tror du om att läsa språk på distans?

IP: Jag har själv inte känt mig så lockad till det men jag vet andra som har gjort det och tyckt det var hemskt bra och så.

I: Jaha. Vet du om dom har läst vid Stockholms universitet eller vid nåt annat universitet?

IP: Vid Karlstad vet jag bl a och Göteborg tror jag också och det har varit bra. Men själv har jag inte känt mig, det är mest att jag tycker det är roligt också och ha nåt i undervisningen och vara där men jag skulle absolut kunna tänka mig om omständigheterna var annorlunda men.

I: Det skulle du. Men skulle du då vilja, om du gick en distanskurs i språk, skulle du då vilja ha närträffar också eller skulle du bara vilja läsa på distans?

IP: Nej jag skulle nog vilja ha träffar också men det beror på om det är praktiskt möjligt men några träffar, det låter trevligt absolut.

I: Så man träffar varandra?

IP: Mm

I: Så du tror i alla fall att det skulle fungera. Du har hört andra studenter som tycker att det har fungerat bra?

IP: Ja (i 19).

I: Okej då har jag bara en fråga till åt dig, du har ju gått en distanskurs fast det inte var språk men ett annat ämne. Hur fungerade distansläsandet tycker du?

IP: Ja det fungerade ju bra på det sättet att det var ju text vi läste och så var det uppgifter på det och så. Men sen var det en av de stora uppgifterna som vi hade som kändes väldigt oklar och på nån punkt vad det egentligen var hon var ute efter och då var det svårt att få tag i en lärare som kunde klargöra det här eftersom man kunde aldrig träffa dom öga mot öga utan det var hela tiden maila dem fram och tillbaka så tog det väldigt lång tid.

I: Ja ni hade inga närträffar på den kursen?

IP: Nej

I: Utan det var helt på distans?

IP: Ja

I: Men om du skulle läsa ytterligare en distanskurs hur skulle du vilja att en distanskurs såg ut om vi tänker på en distanskurs i språk? Skulle det vara träffar eller skulle det bara vara på distans eller har du nån annan idé om hur en idealisk distanskurs av språk skulle se ut?

IP: Jag tycker ju personligen att en distanskurs i språk verkar nästan helt värdelös eftersom man måste ju ha nån att prata med om man ska kunna öva sitt aktiva användande. Och om man då ska träffas i grupper hela tiden så då är det ju inte en distanskurs längre.

I: Nej så du tänker dig att en campuskurs är bättre än distanskurs.

IP: Ja mycket bättre.

I: Du känner ingen annan person som har läst språk på distans som du har fått höra erfarenheter ifrån?

IP: Nej jag har en kompis som funderar på att göra det men just av den anledningen jag precis sa att hon känner att hon inte kommer lära sig lika mycket som om hon går en campuskurs så kommer hon nog inte göra det om hon inte, ja om hon verkligen inte måste.

I: Nej jag förstår. (i 20).

5. Forskning och debatt angående IT i relation till språkutbildning

Nedan presenteras en genomgång av aktuell forskning och debatt om IT:s plats och möjligheter i språkutbildning samt utdrag ur den kritiska diskussionen om IT. Vidare undersöks kopplingen mellan lärande och IT och vilka effekter IT får på lärandet. Slutligen beaktas forskning som rör lärarnas förhållande till IT samt dess påverkan på lärarrollen.

IT i språkutbildning

Ett citat ur Svensson (2008) kan sammanfatta varför IT bör ha en plats i språkutbildning.

Det finns många tecken på att vi står inför en kulturell och samhällelig förändring av dignitet, och det är viktigt att vi som språklärare kan förhålla oss till detta. Digital kompetens blir då en nyckelfråga och med den också frågor om vad språkstudier egentligen inbegriper. Språkämnena ställs inför en stor utmaning men också inför betydande möjligheter. Vi om några sysslar med de områden som blir allt viktigare: språk, medier, kommunikation och kulturmöten (Svensson, 2008, s. 32-33).

Det finns, menar Svensson, en rad starka skäl till att använda IT inom språkutbildning: Språk och IT handlar i hög grad om kommunikation. Här finns fantastiska möjligheter att nå utanför klassrummet – må det vara genom mejl, chatt, videokonferens eller virtuella världar – och träffa människor från olika kulturer och språkområden.

Språkundervisning handlar också om att skapa förståelse för och insikt i det land eller de länder som språket i fråga talas i. Här erbjuder IT en otrolig mängd information som i allmänhet är färsk, t ex dagsaktuella nättidningar, aktuell information om länder, städer, personer, ämnen etc.

Textdatabaser, s k korpusar, kan ge en bild över verkligt språkbruk. De tillåter och uppmuntrar till att arbeta explorativt. Elever och studenter kan genom IT skriva och skapa för en större potentiell publik. Det kan vara inspirerande och motiverande och medföra att studenten känner ett större ansvar för sin text.

Genom virtuella simuleringar kan en hög grad av realism skapas. Exempelvis rollspel, som är vanliga i språkundervisning, kan förflyttas in i datorn. Nya möjligheter att visualisera ljud och skapa "virtuella lärare" kan stimulera grammatik- och uttalsträning via datorn.

Människor umgås i cyberspace, de uttrycker sig där och där händer det saker. Exempelvis i datorspel, LunarStorm, YouTube, virtuella världar eller mobiltelefonen tillbringas många, särskilt unga, mycket tid. Det är viktigt att känna till den världen och att även språkundervisningen kan vara delaktig där (Svensson, 2008).

Språkundervisning har av tradition haft en starkare betoning på form än innehåll. I Gagnestam (2005) intervjuas exempelvis lärarstudenter om vilket huvudinnehåll de vill ha i sin kommande undervisning. De allra flesta nämner då kommunikation men nästan ingen talar om vad kommunikationen ska handla om. Innehållet i språkundervisningen har sällan problematiserats (Tornberg, 1997).

Prensky (2001) menar att studenterna i vår tid har förändrats radikalt. Dagens studenter är inte längre samma människor som vårt utbildningssystem var skapat för att undervisa. De är den första generationen som växt upp med den nya dator teknologin. De tänker annorlunda och behandlar information fundamentalt annorlunda än föregående generationer. "Different kinds of experiences lead to different brain structures" (Prensky, 2001, s. 1). Han kallar studenterna för "digital natives" medan lärarna, som oftast tillhör en äldre generation, benämns "digital immigrants". Prensky hävdar att digital immigrants alltid behåller en fot i det förflutna (före datorernas ankomst) och till och med talar ett annat språk än digital natives. Digital immigrants håller på att lära sig "ett nytt språk" genom inträdet av datorsamhället och ett språk som på det sättet lärs in senare i livet går in i en annan del av hjärnan än ett språk som lärs in från början, menar Prensky. Hans slutsats är att såväl metodologin som innehållet i undervisningen måste förändras, eftersom tankemönstren hos studenterna har förändrats.

Bax (2003) redogör för tre användningsområden av datorn i språkundervisningen:

- datorn som 'tutor' (övningsprogram där datorn 'vet svaret' och det gäller för eleven att komma fram till det; sådana program var tidigare "drillprogram" men kan idag innebära fler valmöjligheter och mer interaktion)
- datorn som stimulus (man använder datorn för att stimulera elevernas diskussioner, skrivande och/eller kritiska tänkande)
- datorn som hjälpmedel (man använder datorns program för att producera texter, filmer, slå upp ord m. m.).

I en forskningsrapport från projektet ELISA (Alexandersson, Hurtig & Söderlund, 2004) beskrivs IKT-användning i undervisningen på olika stadier (dock inte direkt knutet till språkundervisning). Forskarna har funnit att datorn erbjuder rika utrymmen för samspel mellan eleverna oavsett ålder och skolform. Eleverna kan göras medvetna om betydelsen av samarbete, vilket får en positiv inverkan på elevernas lärande. Vissa klasser arbetar till exempel med digitala portfolios, en arbetsform som bidrar till att skapa situationer där eleverna i samverkan med sina lärare samtalar, skriver och reflekterar om det som eleverna upplevt.

I Skolverkets rapport (2004) av en stor undersökning av engelska i åtta länder – en undersökning av ungdomars kunskaper och uppfattningar – konstateras bl a att Internet används mer sällan i engelska än i samhällskunskap. Med tanke på datorns användning i samhället i övrigt, är det alltså slående hur litet den verkar användas i engelskundervisningen.

Den kritiska diskussionen om IT i skolan och högskolan tas upp av Svensson (2008). Den kritik som har anförts emot användning av IT i lärandesammanhang handlar först och främst om oklarheten om datorstött inläring faktiskt ger bättre resultat än mer traditionella metoder. En svårighet därvid kan vara att det empiriska underlaget är begränsat. En annan svårighet, som tas upp, är att användningen av informationstekniken är så mångfacetterad. Hur kostnaden för tekniken står i relation till de ev. pedagogiska vinsterna är också en aspekt som diskuteras. Några citat ur den kritiska diskussionen: "Teknik kommer före pedagogik..." "Det har visat sig vara svårt att ta sig bortom eldsjälarna och skapa långsiktig och djupgående förändring." "Informationstekniken används ofta som ett mantra för att slippa ta itu med verkliga problem." (Svensson, 2008, s. 43).

Olika nivåer av IT-användning i språkutbildning

Det finns inte endast ett sätt att använda sig av informationsteknik i språkutbildning, utan vi kan tala om olika nivåer av IT-användning eller rent av skilda paradigmer (Svensson & Ågren, 1999), eftersom skillnaden mellan dessa användningssätt är betydande. IT kan användas som automat, verktyg, eller arena och informationstekniken utgör också ett medium (Svensson, 2008). Den senare aspekten innebär distribution av information och administrativa data.

De tre övriga nivåerna ansluter till olika lärandeteorier, behaviorismen främst när det gäller IT som automat, kognitivismen och konstruktivismen representeras av IT som verktyg, medan IT som arena kan kopplas samman med sociokulturella och sociokognitiva teorier.

IT som automat representeras ofta i språkutbildningen av olika typer av ifyllningsprogram, t ex när det gäller att lära ut glosor, böjningsändelser eller prepositioner. Det handlar då om drillprogram, där datorn fungerar som en outtröttlig lärare, som ger studenten omedelbar återkoppling. Här finns en utvecklingsmöjlighet, nämligen en ökad grad av individualisering. Exempelvis kan ett grammatikprogram anpassa sig efter de problem som just den aktuella studenten har och sedan kontinuerligt anpassa sig efter denna students prestationer (Svensson, 2008).

Ser vi på IT som verktyg i språkundervisningen handlar det mer om att studenten aktivt och kreativt använder sig av datorns olika möjligheter, t ex informationssökning, ordbehandling som kan möjliggöra ett processinriktat skrivande, skapa digitala fotoberättelser med text samt inspelat ljud och musik, använda PowerPoint för redovisningar, skriva bloggar, skapa en webbplats, göra en tidning på nätet eller producera en film på det främmande språket (Granath & Estling-Vannestål, 2008).

I användningssättet IT som arena, slutligen, är autentisk kommunikation och interaktion i fokus, exempelvis genom att studenterna har kontakt med brevvänner via e-post eller deltar i diskussionsforum på nätet. Det kan också handla om ett deltagande i s k virtuella miljöer, där människor från olika delar av världen kan mötas. Även muntlig klassrumsinteraktion mellan studenter i en klass, som använder sig av material från internet för diskussioner, debatter, rollspel eller liknande kan sägas höra hit (Svensson, 2008, Granath & Estling-Vannestål, 2008).

Exempel på praktiskt genomförande av webbaserad språkutbildning

I Gagnestam (2009) diskuteras att språkstudier ställer särskilda krav på möjligheter till kommunikation, såväl skriftlig som muntlig. Dels kan ny teknik göra det möjligt att helt följa en webbaserad språkutbildning utan fysisk närvaro, dels kan en kombination av webbaserad utbildning och campusbaserad vara en lösning.

Ytterligare en variant är, som t ex används inom viss lärarutbildning vid Karlstads universitet, att studenterna deltar i ett mindre antal närträffar vid universitetet per termin och dessemellan kommunicerar med lärarna via en lärplattform, t ex It's Learning. Studenterna har också tillgång till en liten studiegrupp i geografisk närhet till den egna bostaden. Grupperna träffas regelbundet vid s k lärcentra, som kommunerna anordnat. Vid träffarna diskuterar studenterna

och genomför gruppuppgifter, som sedan läggs in på lärplattformen och lärarna kan ta del av. Inspelade föreläsningar ingår också i konceptet.

Studenter poängterar ofta hur viktigt det är, bl a för studiemotivationen, att få träffa andra studenter och delta i aktiviteter, som vid språkstudier exempelvis filmvisning på det aktuella språket, språkcafé etc. Själva lärcentrummiljön lyfts också fram som viktig av studenter – den bör vara en trygg och hemtrevlig punkt i tillvaron, som uppmuntrar till studier och till kommunikation med andra studenter (Gagnestam, 2009).

Det mänskliga mötet och den mellanmänskliga direktkommunikationen ansikte mot ansikte fyller också en viktig funktion för att upprätthålla kommunikation mellan människor. Brodow (2005), som diskuterar ungdomars användning av digitala tekniker, tar bland annat upp Thulins forskning som visar att enbart virtuell kontakt i längden inte räcker för att upprätthålla mellanmänskliga relationer. Virtuella kontakter har svårt att bli bestående. Att träffas ansikte mot ansikte är viktigt, visar denna forskning.

Lärande och IT

Lärande är en social aktivitet. Vi lär oss genom att interagera med andra människor. I språkundervisningen utgör det kommunikativa en så viktig beståndsdel att s k kollaborativt lärande bör ges stor plats (Svensson, 2008). Ur ett sociokulturellt perspektiv betonas betydelsen av olika verktyg i lärandeprocesser. Dessa processer äger helt eller delvis rum i olika typer av medierade miljöer.

Genom att betrakta kunskap som konstruktion handlar lärande om subjektiv förståelse och är en aktiv process. Digital kompetens är nära knuten till lärandet och själva lärandeprocessen. Sättet att se på kunskap bestämmer även synen på läraren, den lärande och deras respektive roller. Kunskapssynen blir också avgörande för sättet att ta sig an de möjligheter IKT kan erbjuda och om digital kompetens kan skapas.

Att anlägga ett holistiskt perspektiv på lärande och undervisning med IKT förefaller helt nödvändigt med tanke på komplexiteten. I stället för att, i en reduktionistisk anda, isolerat fokusera elevens lärande kan det vara mer förtjänstfullt att betrakta interaktionen mellan de tre leden elev, lärare och medium (Stigmar, 2002). Säljö (2000) konstaterar att informationstekniken kan utgöra stöd för läraprocesser på ett annat sätt än den mer begränsade texten. Nya former av interaktivitet mellan människa och maskin möjliggörs. Andra forskare som betonar nödvändigheten av ett holistiskt perspektiv vid forskning på detta område är exempelvis Jones, 1999; Ludvigsen, 1999; Tapscott, 1999, Aarseth, 1997, Lund (2003).

As a theoretical perspective, cybertext shifts the focus from the traditional threesome of author/sender, text/message, and reader/receiver to the cybernetic intercourse between the various participants... (Aarseth, 1997, s. 22).

Synen på datorn som individuellt stöd och verktyg har dock länge dominerat. Den kommunikativa potential som Internet erbjuder liksom lärandets kommunikativa dimension har varit underordnade när det gäller Internet i skolan. Interaktiva skrivtavlor är exempel på digitala medier som leder till samtal i klassrummet (Becker, 2006).

Flera forskare vittnar om att interaktionen mellan elever och mellan lärare och elever inte har fått någon framträdande roll i dagens språkklassrum i och med inträdet av datorer. I stället handlar mycket om att enskilda elever ska planera, genomföra och utvärdera sitt eget arbete (Jedeskog, 2005, Nilsson, 2004, Rebenius, 2004). Detta arbetssätt pekar mot en syn på datorn som endast ett individuellt verktyg i språkundervisningen. Nyare forskning (se bl a Alford & Pachler, 2007) visar dock hur individen kan uppnå ökad kunskap och djupare förståelse genom kollaborativa arbetssätt.

De som är unga idag har vuxit upp med datorer och ser dessa som naturliga inslag i sin vardag. Stora satsningar har också gjorts för att skolan ska använda sig av datorer i undervisningen i allt större utsträckning. Många lärare har dock inte fullt ut tagit till sig de möjligheter som datoranvändning i undervisningen skulle kunna innebära. "Datorer används (i bästa fall) för skriftliga arbeten, informationssökning och mejl, men för en stor del av lärarkåren stannar användningen av IKT vid detta" (Estling Vannestål, 2007). En anledning till detta kan vara att datorn som hjälpmedel i undervisningen initialt överskattades; man hade en föreställning om att datorn kunde ersätta läraren, och att det skulle påskynda lärprocessen. Utvärderingar av datorn i undervisningen (t.ex. Jedeskog 2001) visar dock att i klasser där datorn används, ägnar man sig företrädesvis åt att söka och samla information; väldigt litet tid används åt att bearbeta eller kritiskt granska den information man hittat (Jedeskog 2001: 97, 116 f.).

Effekter på lärandet av IT

Det finns en hel del forskning när det gäller effekter av IT-pedagogik på elevers kunskapsinläring, såväl i Sverige som internationellt. I Utbildningsdepartementets promemoria 2008-09-10 ang. IT i lärarutbildningen sammanfattas en rad forskningsöversikter och utvärderingar av nationella och internationella projekt som studerat effekterna på lärandet. Kontentan av dessa resultat visar mestadels positiva effekter på elevernas lärande av IT-användning i undervisningen. Forskningen pekar på att det finns många och tydliga tecken på att IT kan hjälpa elever att lära och lärare att utbilda mer effektivt. Mätbara positiva effekter på betygsutveckling, inläring, samarbete och motivation har kunnat konstateras.

För att dessa positiva effekter ska kunna uppnås visar emellertid forskningen på ett antal kritiska kriterier. IT måste användas på rätt sätt – det finns ett starkt samband mellan det sätt som IT används på och elevers kunskapsinhämtning. Läraren och dennas pedagogiska förhållningssätt till IT är en mycket viktig komponent.

Selander & Svärde-Åberg (2009) har studerat hur elever i den svenska skolan använder digitala läromedel i sitt lärande. De konstaterar att den digitala miljön kan vara såväl begränsande som underlättande. De lyfter fram hur viktig lärarens förståelse är för vilka olika funktioner som olika medier kan ha samt vilka hinder och möjligheter som föreligger i den didaktiska designen av digitala lärmiljöer.

En forskningsöversikt från OECD som nyligen publicerats (Enochsson & Rizza, 2009) täcker in forskning i 11 OECD-länder beträffande hur lärarutbildningar förbereder blivande lärare när det gäller att integrera informations- och kommunikationsteknologi (IKT) i deras kommande lärargärning. Resultatet visar enhälligt att IKT inte används regelbundet eller systematiskt i dessa länders lärarutbildning. Det finns goda exempel, som genomförts av entusiastiska lärarutbildare, men endast en minoritet av lärarstudenterna har fått ta del av dessa. Mycket få artiklar i undersökningen rapporterar innovativt användande av ny

teknologi. Framför allt har inte lärarstudenterna fått lära sig att integrera tekniken i sin undervisning.

Resultaten från den svenska rapporten från OECD-undersökningen (Enochsson, in press) visar bland annat att integrationen när det gäller teknologi i undervisningen är låg. Svenska lärarstudenter rapporterar en viss förtrogenhet beträffande att integrera IKT i sin kommande undervisning men deras förtrogenhet kan inte anses som tillfredsställande. Den hänger ihop med i vilken mån deras lärarutbildare och handledare använder IKT i undervisningen. Dessa fungerar som modeller, föredömen för studenterna. Lärarutbildarna och handledarna eftersöker kurser i pedagogisk IKT-användning. Studenternas allmänna datorkompetens varierar också en hel del, vilket tas liten hänsyn till när IKT lärs ut. Studenterna i undersökningen önskar sig också mer ämnesspecifikt IKT-kunskap.

Johansson (2007) lät omkring 300 lärarstudenter undersöka IKT-användningen på de skolor de besökte under sin verksamhetsförlagda utbildning. Skolor med låg eller ostrukturerad IKT-användning övervägde. I huvudsak tre skäl framkom till detta. För det första påverkades bruket av lokala förutsättningar i form av skolans ekonomi, antal datorer, deras status och grad av support. För det andra hade kunskapsnivån och intresset hos personalen betydelse. Slutligen fanns en tveksamhet till IKT hos en del av personalen, särskilt en osäkerhet hur en mer IKT-baserad undervisning skulle kunna utföras. Enligt Johansson (2007) fanns det skolor som kunde betecknas som mönster på IKT-området. De lärarstudenter som besökt dessa skolor blev mycket motiverade att bli lärare.

En nyligen genomförd utvärdering i USA (US Department of Education, 2009) av 46 studier som gäller "Online learning", kommer fram till resultatet att klasser med online-lärande i genomsnitt har bättre resultat än klasser med endast klassrumsundervisning "face-to-face". Särskilt bra resultat i lärandet rapporteras när det gäller klasser med en kombination av online-lärande och klassrumsundervisning face-to-face.

I rapporten definieras online learning som lärande som försiggår delvis eller helt över Internet. De ingående 46 studierna representerar ett flertal olika ämnesområden, exempelvis medicinstudier, hälsovård, lärarutbildning, matematik, språk, samhällsvetenskap. De är publicerade i olika tidskrifter som till exempel American Journal of Distance Education, Journal of Technology and Teacher Education. De elever/studenter som ingår i studierna bedriver studier på olika nivåer "...students in college or earlier years of education and learners in graduate programs or professional training" (s. 17).

Rapporten finns också att tillgå på:
www.ed.gov/about/offices/list/opepd/ppss/reports.html

Lärarna och IT

Engström & Svärde-Åberg (2006) presenterar i sin forskningsöversikt det som visat sig vara centralt världen runt under de senaste fyra åren.

Det som präglar diskussioner om IKT i Europas skolor just nu är att de flesta klassrum är utrustade med de senaste datorerna och snabbaste bredbanden men att lärarna inte riktigt vet vad de ska göra med dem. Många lärare är IKT-kunniga, frågan är bara hur de ska integrera IKT i sin undervisning av de olika ämnena. Trots att det finns många bra datorer används de sällan varje dag enligt en OECD-undersökning (Cavanagh i Engström & Svärde-Åberg, 2006, s. 23-24).

Riis (1998) hänvisar till två enkätstudier, en i slutet av 1996 och en på våren 1998. Undersökningarna riktades till personer i skolledande funktioner, till lärare med IT-erfarenhet och till lärare utan sådan erfarenhet. Av resultatsammanfattningen (som endast delvis återges här) framgår att utvecklingen av en handledande lärarroll är påtaglig. Arbets sättet rapporteras som mer varierat, mer individualiserat och mer undersökande än tidigare. Ordbehandling är fortfarande den absolut vanligaste användningen. De kommunikationsmöjligheter som tekniken möjliggör utnyttjas i ganska begränsad utsträckning. Förändringen av ämnesinnehåll handlar främst om bättre tillgång till aktuell information än tidigare.

Lund (2003) påpekar att komplexiteten i införandet av IKT i undervisningspraktiker grovt har underskattats. Delvis beror detta på en förenklad, instrumentell syn på teknologin, delvis på att fokus har varit inriktat antingen mot läraren, teknologin eller den som lär sig, som separata studieobjekt i stället för att studera de sociala relationer som utvecklas mellan de tre.

...one such set of contextual factors (often referred to as 'traditional') is currently being challenged by a new set of contextual factors that emerge in the ICT-rich classroom. ...one that will require very competent teachers in order to design and orchestrate activities that invite to mature participation. ...the complexity involved when ICTs are sought introduced into educational practices has been seriously underestimated. Partly this is because of a too simplistic and instrumental view of technologies, partly because focus has been directed at the learner, the technology, or the teacher as separate objects of study instead of the *social relations* that develop between the three. (Lund, 2003, s. 268).

En enkätundersökning (Gagnestam, Granath & Olin-Scheller, 2007) visar tydligt att många lärare inte har kopplat ihop IT-användning med aktuell kunskap om hur vi lär oss språk. En del har lärt sig att använda olika program men inte reflekterat över på vilket sätt dessa kan ge effekter på lärandet av språket ifråga. De flesta som ser någon pedagogisk effekt med datorbaserad undervisning nämner motivation. Variation är också ett argument för att använda IT, liksom inlärningsaspekter allmänt och för elever med specifika problem. Mest används datorn som ordbehandlare och till informationssökning samt redovisningar.

Svensson (2008) refererar till forskare, som arbetar med innovations- och diffusionsforskning, (bl a Green, Jedeskog och Moore) och hur de ser på beteenden vid förändringar och införande av innovationer. Här beskrivs fem olika gruppers beteenden: "tidiga innovatörer, anammare, tidig majoritet, sen majoritet och efterslänrare" (s. 266). Tidiga innovatörer är en liten, teknikintresserad grupp, som beskrivs som risktagande, aktiva och välutbildade. Anammarna liknar dessa men är mindre riskbenägna. De ser i allmänhet ett större sammanhang. "Den tidiga majoriteten är något avvaktande och ser gärna att andra först använder IT i undervisningen... Den sena majoriteten har en mer skeptisk attityd till ny teknik och väntar tills läroplanen föreskriver IT-användning i undervisningen" (Svensson, 2008, s. 267).

Situationen i språkklassrummen diskuteras också i Granath & Estling Vannestål (2008, s. 1). "Inte särskilt mycket har förändrats i språkundervisningen i och med införandet av datorer. Faktum är att modern teknik varken har påverkat innehållet i eller formerna för språkundervisningen i den utsträckning som man kanske skulle förvänta sig."

6. Diskussion intervjuundersökningen

Det övergripande intrycket av intervjuundersökningen är att IT inte används i någon större utsträckning i språkundervisningen vid universitet/högskolor när det gäller campusundervisning. Beträffande distansundervisning i språk verkar IT främst användas för att kommunicera med studenterna via en lärplattform, där studenterna lägger in sina uppgifter som kommenteras av lärarna. Studenterna har också möjlighet att chatta med varandra och lösa gruppuppgifter tillsammans. Det finns någon enstaka "eldsjäl" bland lärarna i undersökningen, som av eget intresse har lärt sig att använda den nya tekniken i betydligt större utsträckning och har integrerat IT-användningen i hela sin undervisning.

I debatten som gäller i vilken utsträckning och på vilka sätt IT används i undervisning förekommer relativt ofta tankar om att ålder och kön har stor betydelse. Svensson (2008) diskuterar exempelvis genus och teknik (s.45 ff). Det finns en hel del antaganden på området, nämligen att män i allmänhet skulle vara mer intresserade än kvinnor av att använda sig av IT samt att unga i betydligt större utsträckning än äldre skulle ha ett sådant intresse för IT. Undersökningen, som redovisas i den här rapporten, ger dock inget direkt stöd åt dessa antaganden. Intresset för IT verkar vara det viktigaste. Exempelvis uttrycker en 49-årig kvinna en betydligt öppnare attityd till IT i språkundervisningen än en 20-årig man i undersökningen.

Det är intressant att de intervjuade lärarna huvudsakligen har en positiv inställning till IT i språkundervisningen medan ett flertal av de intervjuade studenterna är mer negativa eller tveksamma. Det är ganska förvånande att ett flertal av de intervjuade studenterna (som har en medelålder på 26,4 år) är relativt konservativa i sin hållning till att använda IT i språkundervisningen. Det kan ju dock bero på att de inte har fått pröva på detta i någon större utsträckning i sin nuvarande språkundervisning och inte riktigt vet vad det skulle innebära.

Samtliga intervjuade studenter använder sig av datorer på sin fritid i hög utsträckning, för det mesta varje dag och vissa studenter flera timmar per dag. De använder datorerna till väldigt många olika funktioner. De flesta av dem är uppväxta med datorer som ett naturligt inslag i vardagen. Prensky (2001) benämner dem "digital natives" i motsats till de flesta lärare, som fått ta del av datortekniken längre fram i livet och därför benämns "digital immigrants". När vissa studenter uttrycker en relativt negativ eller tveksam hållning till användning av datorer i språkundervisningen kan det därför knappast handla om svårigheter att använda datorer. Snarare verkar några studenter i undersökningen ha fullt tillräckligt med datoranvändning på sin fritid och därför vilja ha något annat i språkundervisningen. Dock skiljer sig inställningen till detta, som sagts, mellan olika studenter. Enochsson (in press) rapporterar också att den allmänna datorkompetensen hos de lärarstudenter som deltog i hennes undersökning varierar en hel del.

Tillgången på datorer och support verkar fungera bra på de universitet och högskolor, som de intervjuade representerar. Det är i allmänhet inte där som det brister, utan de hinder som lyfts fram av intervjupersonerna handlar om att *tid* saknas i stor utsträckning för att kunna genomföra utveckling av IT i språkundervisningen. Enochsson (in press) rapporterar dock att lärarutbildare och lärarstudenter har en del problem med tillgång och tillförlitlighet när det gäller datorutrustningen på institutionerna. Utrustning måste bokas i förväg och bäras runt. Även i den undersökningen framkommer tidsbristen som ett avgörande hinder. Det finns inte

tillräcklig tid för att förbereda, utforska och utveckla de idéer som finns beträffande hur datoranvändningen kan integreras i undervisningen, hävdar såväl lärarutbildare som lärarstudenter.

Några av lärarna nämner att de haft vissa tekniska problem vid användning av datorer i språkundervisningen men det är få studenter som anser sig ha haft sådana problem. Tekniska problem verkar dock inte vara något stort hinder för att använda datorn mer i språkundervisningen, utan nästan alla lärare nämner i stället *tidsbrist* som det stora hindret samt att lärarna inte vet vad datorn kan användas till i språkundervisningen. Även annan forskning visar på dessa brister. Exempelvis Engström & Svärde-Åberg (2006).

Studenterna är oroliga för att kommunikationen kan bli bristande om IT-användning införs i större utsträckning. Eftersom det handlar om utbildning i språk så ses kontakten med läraren och träningen av kommunikationen som särskilt viktig. Forskning visar dock att den kommunikativa potential som Internet erbjuder liksom lärandets kommunikativa dimension har varit underordnade när det gäller Internet i skolan. Interaktiva skrivtavlor är exempel på digitala medier som leder till samtal i klassrummet (Becker, 2006).

Lärarna har ändå mestadels fått positiva reaktioner från sina studenter vid IT-användning i språkundervisningen. Hälften av lärarna kan också tänka sig att använda IT i större utsträckning i undervisningen än de gör nu, men under förutsättning att det finns tid, kvalitetstänkande och utbildning. Resterande lärare är antingen negativa till mer IT-användning eller tveksamma. Likaså kan hälften av studenterna tänka sig mer IT-användning i språkundervisningen medan hälften inte vill ha mer av den varan.

De intervjuade lärarna har nästan inte fått någon utbildning alls om vare sig IT eller IT kopplat till språkundervisning. De är i stor utsträckning självlärda. Studenterna i undersökningen har inte heller fått någon som helst utbildning i hur IT kan användas i språkundervisning. Ändå är de flesta intervjuade studenterna blivande lärare. En precis utkommen forskningsrapport från OECD (Enochsson & Rizza, 2009) visar samma resultat beträffande lärarstudenter i ett flertal länder. Dessa studenter har inte i någon större utsträckning fått lära sig integrera IT i sin undervisning.

Undersökningen visar att det absolut behövs *utbildning specifikt* om hur IT kan användas inom språkundervisningen, men det räcker inte. För att det ska bli en bestående förändring verkar det nödvändigt att *nätverk* bildas lokalt för att lärarna ska kunna stötta varandra. Vidare framkommer det i undersökningen att det är nödvändigt att det kontinuerligt finns tillgång lokalt till *lärare som kan och är särskilt intresserade av området* IT i språkundervisning. I Svensson (2008) refereras forskning ang. olika beteenden vid förändringar och innovationer. De tidiga innovatörer eller anammare, som där beskrivs, verkar ha en viktig funktion att fylla för att dra igång nya projekt inom IT i språkundervisningen och stötta de lärare som är mer skeptiska och tveksamma till dessa förändringar. I Engström & Svärde-Åberg (2006, s.) påpekar Cavanagh att ”många lärare är IKT-kunniga, frågan är bara hur de ska integrera IKT i sin undervisning av de olika ämnena.”

När det gäller språkundervisningen generellt så visar det sig i intervjusvaren att *mötet* mellan studenter och lärare är centralt för båda parter. *Läraren* visar sig vara mycket viktig i studenternas ögon. Datorn ses mer som ett hjälpmedel. *Närträffar* i distansutbildning lyfts

fram som mycket betydelsefulla. En annan sak som också nämns som mycket viktig från studenternas sida är att de får *snabb feed-back* på insända uppgifter.

Studenterna lyfter särskilt fram hur viktig *lusten* är för lärandet. *Intresset* är drivkraften och *lärandet* är i hög grad *individuell* – en personlig sak. Studenternas önskan om ett lustfyllt och inspirerande lärande kanske kan uppfyllas genom de nya möjligheter som digital språkundervisning skulle kunna erbjuda. Likaså kan det finnas goda förutsättningar till ett mer individuellt lärande genom en sådan undervisning.

Kurser kan, enligt studenterna, vara helt nätbaserade under förutsättning att det finns *ett ordentligt samspel* mellan lärarna och studenterna på nätet. *Dialogen* är central. Dock betonar de flesta studenterna hur viktigt det är att träffas fysiskt och kommunicera med varandra. De tycker att de lär sig bättre då. Detta betonas särskilt när det gäller språk som studenterna inte läst tidigare. Då är det viktigare med träffar, enligt studenterna, än till exempel beträffande språken engelska och svenska.

Lärarna betonar hur viktigt det är att kunna begränsa sig, särskilt vid distanskurser, samt att vara tydliga med den begränsningen mot studenterna. *Tydlighet* är A och O enligt båda parter. Klara instruktioner som inte kan feltolkas lätt behövs. Klara begränsningar i vad läraren kan ge studenterna för service, liksom tydliga budskap om när de kan få svar på sina inskickade uppgifter.

En tydlig start behövs också på kursen – helst i form av närträff, när det gäller distanskurser. Kursnätsida, som bör vara uppdaterad och aktiveras hela tiden, ses som ett positivt hjälpmedel. Telebildträffar upplevs inte av de intervjuade lärarna som optimalt. Det är svårt att uppnå en bra dialog på distans. Det blir lätt monologiskt.

Det framgår av undersökningen att IT mestadels används i distansundervisning i språk – inte mycket i campusundervisning, med något undantag. När lärarna använder sig av IT är det i syftet att kommunicera med studenter på distans, att komplettera undervisningen som ges, så att studenterna kan gå vidare med det som görs i klassrummet eller ett sätt att individualisera undervisningen på campus. De kan ge studenterna material till en föreläsning i förväg, för att de ska kunna koncentrera sig på att lyssna under föreläsningen, ge studenterna möjlighet till mer övning, få studenterna att skriva så mycket som möjligt, eftersom det finns väldigt få undervisningstimmar. Syftet kan även vara att ge studenterna viktiga verktyg att ha med sig.

Lärarna ser både fördelar och nackdelar med IT-användning i språkundervisning. Lärplattformarna innebär bra hjälpmedel för att skapa ordning och reda. Det är ett enkelt och tydligt sätt att ge information på. Det kan innebära ökad tillgänglighet, att alla nås, att aktuellt material finns att tillgå. Om tid för ordentliga förberedelser finns kan IT-användningen berika undervisningen, ge omväxling i inläringen, spännande möjligheter t ex att få nyheter live i kortform och förutsättningar för goda seminarier på diskussionsforum.

Till nackdelarna hör att läraren inte ser studenterna, att inte kroppsspråk kan användas, att det kan ha en tendens att bli ganska platt och monologiskt, att man inte träffas och kan få det muntliga på samma sätt. Tekniska problem för studenterna och praktiska hinder som exempelvis att få en sal med datorer i eller ha tid att sätta sig in i det nya hör också till de nackdelar som lärarna nämner - mycket förberedelser krävs. En nackdel kan också vara att kurser slås ihop när mer och mer går över till distans, enligt lärarna.

Studenterna ser som fördelar att det finns mycket autentiskt material, som de kan få tillgång till, att få exponeras för mycket språk. Tidsflexibiliteten innebär en ökad tillgänglighet. Mer intresseväckande för yngre studenter kan det bli och bra för studenter med specifika svårigheter. Datorer är bra skrivredskap, anser också studenterna.

Dock ser studenterna även nackdelar – det kan bli för mycket IT och för litet mänsklig kontakt. Det blir lätt väldigt formaliserade program. Det får inte ta över så att det blir för litet lärarkontakt – det kan bli opersonligt och det kan försvåra inläringen.

Det förekommer inte så mycket datorbaserat material i de läromedel som används i språkundervisningen. I den mån det förekommer handlar det mestadels om någon CD-skiva, webb-sida till boken eller gloslista. I något fall förekommer ett program för att utveckla ordförrådet.

Samtliga lärare anser att datorn är lämplig för åtminstone något moment i språkundervisningen. Uttal, grammatik, corpusökningar, kommunikation, ordkunskap, skrivövningar, översättningsövningar är exempel på sådana moment. Den kan vara bra för individualisering och för variation av undervisningen samt för att introducera olika saker. Autentiskt material kan samlas in via datorn.

Däremot uppfattas inte datorn som lämplig när det gäller muntlig träning och direktkommunikation, enligt lärarna. Studenterna anser inte heller att datorn är lämplig för det muntliga, när man kommunicerar med varandra. Men för moment, där man inte behöver mänsklig kontakt, som exempelvis hörövningar, fonetik, grammatik och uttalsövningar anses den passande, enligt studenterna. Intressant är hur viktig läraren tycks vara för studenterna. Det mänskliga mötet och den mellanmänniska direktkommunikationen ansikte mot ansikte lyfts fram av såväl studenter som lärare som något som absolut inte kan ersättas av datorerna. Brodow (2005), som diskuterar ungdomars användning av digitala tekniker, tar bland annat upp Thulins iakttagelse att enbart virtuell kontakt i längden inte räcker för att upprätthålla mellanmänniska relationer. Hon hävdar att enbart virtuella kontakter har svårt att bli bestående. Att träffas ansikte mot ansikte är viktigt för att upprätthålla kontakten.

Såväl hälften av lärarna som hälften av studenterna ser att IT i språkundervisning kan ha pedagogiska effekter. Exempel på sådana effekter som nämns är bättre individualisering, att det kan vara intresseväckande, stimulerande estetiskt samt medföra ökad delaktighet för alla studenter i klassen. Det kan påverka motivationen samt få pedagogiska effekter speciellt för studenter som är positiva till datorer och för dyslektiker. Annan forskning, exempelvis Gagnestam, Granath & Olin-Scheller (2007) visar på liknande syn på vilka pedagogiska effekter som användningen av IT kan få för språkundervisningen.

Förutom de nämnda positiva effekterna, finns det också studenter i den aktuella intervjuundersökningen som tycker att man kan bli lat av datorer och att det kan vara lättare att smita undan jobbet vid datorbaserad undervisning.

Fler än hälften av såväl lärarna som studenterna anser att lärarrollen och studentens roll förändras vid IT-användning i undervisningen. Läraren anses träda tillbaka litet, bli mer ödmjuk och få en mer handledande roll, medan studenten känner sig mer viktig och får en bättre position. Att lärarrollen utvecklas i riktning mot en mer handledande roll vid datoranvändning i undervisningen poängteras även i annan forskning, exempelvis Riis (1998).

Riskerna som nämns av studenterna i undersökningen är till exempel att det kan bli mindre personligt, att det finns risk för att läraren och studenten får mindre kontakt med varandra, att studenten kan bli mer avskärmad samt att det inte blir samma slags kommunikation. Svensson (2008) lyfter dock fram att IT kan innebära möjligheter till utvidgad kommunikation utanför klassrummet. Han menar att språk och IT i hög grad handlar om kommunikation och kan innebära oanade möjligheter att nå utanför klassrummet och träffa människor från olika kulturer och språkområden.

Den kunskapssyn som lärarna uttrycker i undersökningen kan sammanfattas i tre kategorier. För det första ses kunskap vara faktakunskap, färdigheter och kunskap om hur man får kunskap. För det andra är kunskap för vissa lärare att kunna granska fakta kritiskt och gå vidare, analysera. Den tredje kunskapssynen innebär att kunskap är förståelse, insikt, en livslång process. Frågan är då om IT-användning i språkundervisningen kan understödja inhämtandet av dessa typer av kunskaper, som lärarna uttrycker i sin kunskapssyn?

Om vi ser till den första kategorin när det gäller kunskapssyn så erbjuder Internet enorma möjligheter till att hämta fakta om målspråksländerna och att träna sina färdigheter i språket ifråga genom exempelvis drillprogram, den nivå som Svensson & Ågren (1999) kallar IT som automat. Däremot visar Jedeskog (2001) i sin forskning att väldigt litet tid används åt att bearbeta eller kritiskt granska den information man hittat via datorerna, vilket i så fall måste betecknas som en brist i hanteringen.

Den tredje kategorin, att skapa förståelse och insikt, finns goda möjligheter att uppfylla genom användningssättet IT som arena (Svensson & Ågren, 1999). Den nivån kan innebära att autentisk kommunikation och interaktion sätts i fokus genom kontakter med människor från olika delar av världen på olika sätt. Även muntlig klassrumsinteraktion mellan studenter i en klass, som använder sig av material från Internet, kan sägas höra hit (Svensson, 2008, Granath & Estling-Vannestål, 2008). Att fokusera autentisk kommunikation och interaktion via Internet skulle i förlängningen även kunna innebära att språkundervisningens traditionella betoning av form framför innehåll hade en möjlighet att förändras (Gagnestam, 2005). Genom att lyfta fram innehållet i kommunikationen som viktigt borde även intresset för språkstudier hos studenterna kunna fördjupas.

Studenternas kunskapssyn ansluter sig delvis till dessa tre kategorier men ett flertal av studenterna menar att kunskap även handlar om lust att lära, att förverkliga sig själv, att kunna göra det man vill, att kunskap är makt och att kunskap är något roligt och vetbart. Den nivå som benämns IT som verktyg i språkundervisningen (Svensson & Ågren, 1999) innebär att studenten aktivt och kreativt använder sig av datorns olika möjligheter, exempelvis skapa digitala fotoberättelser med text samt inspelat ljud och musik, skriva bloggar, skapa en webbplats eller producera en film på det främmande språket (Granath & Estling-Vannestål, 2008). Dessa nya möjligheter att använda IT i språkundervisningen bör kunna uppfylla studenternas önskan om ett lustfyllt lärande, som kontrast till den traditionella språkundervisningens ofta ensidiga dragning av grammatik och glosor.

Även synen på lärande tas upp i undersökningen, varvid de flesta lärarna ser lärandet som en process, ett livslångt lärande och som vägen till insikt och förståelse. Färdighet att hitta fakta och information, diskutera, analysera och värdera den, kunna använda den och göra den till sin egen talar också några lärare om.

Även studenterna ser lärandet som en livslång process men även här är de inriktade på lusten att lära som något mycket viktigt. Det ska vara roligt att lära sig. Dessutom bör alla få känna trygghet och få ta plats. Den sociala biten lyfts fram som viktig av studenterna. Att lärandet är väldigt individuellt, en personlig sak, betonar ett flertal av studenterna. Alexandersson, Hurtig & Söderlund (2004) påpekar att datorn kan ge rika utrymmen för samspel mellan elever oavsett ålder och skolform, ex.vis genom arbete med digitala portfolios. Studenternas syn på kunskap och lärande som något personligt, som ett sätt att förverkliga sig själv, som något väldigt individuellt betonades redan på 1950-talet av Polanyi. Hans syn på personlig kunskap, som diskuteras bl a i Dysthe (1996), går ut på att kunskap inte är något objektivt, opersonligt och universellt som existerar oberoende av den som lär sig. All förståelse inbegriper i stället ett personligt element.

Den syn på lärandet som väldigt individuellt som studenterna lyfter fram kan till exempel bemötas genom nyare sorters dataprogram, exempelvis grammatikprogram som anpassar sig efter de problem som just den aktuella studenten har och sedan kontinuerligt anpassar sig efter denna students prestationer (Svensson, 2008).

7. Sammanfattning och slutsats intervjuundersökningen

Intervjuundersökningen, som genomfördes med 10 språklärare och 10 språkstudenter vid ett flertal olika universitet och högskolor i Sverige, visar att IT inte används mycket i campusundervisning i språk, mest i distansundervisning. Det finns lärare i undersökningen som inte alls använder sig av IT i sin språkundervisning. I campusundervisning används IT företrädesvis i form av power point-presentationer, i distansundervisning för att kommunicera med studenterna via en lärplattform. De skickar in uppgifter som kommenteras. Studenterna chattar också med varandra och löser gruppuppgifter tillsammans.

Undersökningens resultat tyder på att synen på IT i språkundervisning inte i första hand påverkas av ålder och kön utan snarare av *intresse* för området. Lärarna i undersökningen är huvudsakligen positivt inställda till IT i språkundervisningen. Hälften av dem kan tänka sig att använda IT i större utsträckning i sin undervisning än de gör nu, under förutsättning att det finns tid, kvalitetstänkande och att de får utbildning inom området. Ett flertal av studenterna (medelålder 26,4 år) uttrycker en relativt konservativ hållning till att använda IT i språkundervisningen. Dock kan hälften av dem tänka sig mer IT-användning i språkundervisningen.

Datorer och support fungerar i stort sett bra vid universiteten/högskolorna, enligt de intervjuade. Det stora hindret för utökad IT-användning är *tidsbrist*, enligt lärarna. *Specifik utbildning* om IT kopplat till språkundervisning är absolut nödvändig för såväl lärarna som lärarstudenterna. *Lokala nätverk* behöver bildas bland språklärarna för stöttning av varandra. *Kontinuerlig tillgång* till lärare som är särskilt intresserade och har kunskap om IT i språkundervisning, s k "*eldsjälar*", behövs.

Mötet och direktkommunikationen mellan lärare och studenter är *centrala* för såväl lärare som studenter. För att distansstudier ska fungera bra krävs *ett ordentligt samspel* mellan dessa och dialogen upplevs som central. En *tydlig start* av kursen, helst i form av närträff, är önskvärd. Studenterna ser det också som viktigt med *närträffar*, särskilt vid studier av språk som de inte läst i någon större omfattning tidigare. Överhuvudtaget är *tydlighet A och O*, enligt studenterna. En *kursnätsida* som hela tiden aktiveras och uppdateras samt *snabb feed-back* av lärarna på inlämnade uppgifter är också viktiga punkter för studenterna. Lärarna tar upp vikten av att *begränsa sig* när det gäller distanskurser och att vara tydlig mot studenterna med dessa begränsningar. Telebildträffar är ej optimala, enligt lärarundersökningen.

Studenterna betonar att kunskap handlar om *lust att lära*. Det ska vara *roligt* att lära sig. Det *sociala samspelet* är också mycket viktigt för studenterna. Alla bör få känna trygghet och få ta plats. Vidare poängterar studenterna att *lärandet* är väldigt *individuellt* – en personlig sak.

Intervjuundersökningen har lett fram till slutsatsen att den enorma utveckling på IT-området som har skett under senare år inte har nått fram till språkundervisningen på universiteten och högskolorna i Sverige i någon större utsträckning. Det framkommer visserligen lovande försök av enskilda "*eldsjälar*" men många av lärarna har lämnats i sticket. De har inte fått den tid de behöver för att kunna genomföra större förändringar och utveckla sin undervisning på IT-området. De har inte heller fått den utbildning eller fortbildning, som de skulle behöva få, när det gäller IT kopplat till språkundervisning. De lärare som använder sig av tekniken är i

stor utsträckning självlärda och har ett särskilt intresse för området. Inte heller lärarstudenterna har i sin utbildning fått tillgång till kunskap om IT i språkundervisningen.

Slutord intervjuundersökningen

Ett holistiskt perspektiv på lärande och undervisning bör anläggas när det gäller införandet av IT i språkundervisning. Det räcker inte att fokusera antingen studenterna eller lärarna eller teknologin separat. Det är viktigt att lyfta fram de sociala relationer som utvecklas mellan de tre. Komplexiteten i genomförandet av en förändrad språkundervisning bör inte negligeras.

Såväl lärarnas som studenternas syn på IT i språkundervisning måste lyftas fram och tas på allvar. Därigenom möjliggörs en bestående förändring av undervisningen i riktning mot utökad användning av nydanande teknologi. Följden av denna nydaning skulle kunna bli en intresseväckande språkundervisning med bättre individualisering, ökad delaktighet och positiv påverkan på motivationen hos språkstudenterna. I förlängningen skulle denna ”nya språkundervisning” kunna medföra att fler vill läsa språk vid våra universitet/högskolor och därmed förhoppningsvis att resurserna för språkundervisningen ökar.

Litteraturförteckning

Aarseth, E. (1997). *Cybertext: Perspectives on Ergodic Literature*. Baltimore, Md.: John Hopkins University Press.

Alexandersson, M., Hurtig, M. & Söderlund, A. (2004). *Att forska med datorn: om elevers lärande via den nya informationstekniken: delrapport inom projektet ELISA (Elevers Lärande I Sandvikens kommun)*. Forskningsrapport 2004:05. Luleå: Luleå tekniska universitet.

Alford, D. & Pachler, N. (2007). *Language, Autonomy and the New Learning Environments*. Oxford/Bern: Peter Lang.

Bax, S. (2003). CALL – past, present and future. System 31:13-28. (går att ladda ner via www.sciencedirect.com).

Becker, P. (2006). Släpp fixeringen av datorn som individuellt verktyg! *Datorn i Utbildningen nr 1/06* (www.diu.se).

Brodow, U. (2005). *Lära över gränser – om internationella kontakter i skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Christner Riad, C. (2008). Svenska ungdomar dåliga i språk. *Forskning & Framsteg 6/2008*.

Dysthe, O. (1996). *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

Engström, S. & Svärdemo-Åberg, E. (2006). *Digitala läromedel och learning design sequence i svensk skola- brukarperspektiv. En forskningsöversikt*.

Enochsson, A-B & Rizza, C. (2009). *ICT in Initial Teacher Training: Research review*. OECD: EDU/WKP (2009)17.

Enochsson, A-B (in press). *ICT in initial teacher training: Swedish report*. Paris: OECD..

Estling Vannestål, M. (2007). IKT i språkundervisningen - varför och hur? ? *LMS Lingua*, 1: 62-64.

Gagnestam, E. (2005). *Kultur i språkundervisning*. Lund: Studentlitteratur.
www.elib.se

Gagnestam, E., Granath, S. & Olin-Scheller, N. (2007). Opublicerad enkätundersökning. Karlstads universitet.

Gagnestam, E. (2009). SUHF:s språkgrupp 2008-2009. Rapport 2009-04-08.
http://www.suhf.se/web/rapport_sprakgruppen.aspx

Granath, S. & Estling-Vannestål, M. (2008). IT i språkundervisningen i teori och praktik. *CSL. Fönster mot språk och litteratur*. 2008:125-149. Karlstad University Press.

Högskoleverket. (2008). *E-learning quality. Aspects and criteria for evaluation of e-learning in higher education*. Report 2008:11 R. Stockholm: Högskoleverket.

Jedekog, G. (2001). *"Maila mig sen!" Lärarintentioner och förändrade gränser för elevers arbete*. Linköping: Linköpings universitet.

Jedekog, G. (2005). *Ch@nging School: Implementation of ICT in Swedish School, Campaigns and Experiences 1984-2004*. Uppsala: Uppsala universitet.

Johansson, K. (2007). Webben - en outnyttjad källa till engelskkunskap. *LMS Lingua*, 1:66-69.

Jones, S. (1999). *Doing Internet Research: Critical Issues and Methods for Examining the Net*. Thousands Oaks, Calif: Sage.

Ludvigsen, S. (1999). Informasjons- og kommunikasjonsteknologi, læring og klassrummet. *Bedre skole/Norsk laerelags tidsskrift for pedagogisk debatt*, 2, 61-68.

Lund, A. (2003). *The teacher as interface. Teachers of EFL in ICT-rich environments: beliefs, practises, appropriation*. Oslo: The University of Oslo, The Faculty of Arts and The Department of Teacher Education and School Development.

Nilsson, N-E. (2004). *Elevforskning i grundskolan – orsaker, problem, förslag*. Lund: Studentlitteratur.

Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*,. MCB University Press, Vol. 9 No. 5.

Rebenius, Inga. (2004). Vad menas med learner autonomy? Några möjliga tolkningar. I Ringqvist & Valfridsson, 170-180.

Riis, U. (1998). Föreläsning vid Konferensen Links98 på Älvsjömassan 1998-10-26.

Selander, S. & Svärdemo-Åberg, E. (2009). *Didaktisk design i digital miljö*. Stockholm: Liber.

Skolverket (2004). Engelska i åtta länder - en undersökning av ungdomars kunskaper och uppfattningar. Rapport 242. Stockholm: Skolverket.

Stigmar, M. (2002). *Metakognition och Internet – om gymnasieelevers informationsanvändning vid arbete med Internet*. Växjö: Växjö University Press.

Svensson, P. (2008). *Språkutbildning i en digital värld – informationsteknik, kommunikation och lärande*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Svensson, P. & Ågren, P-O. (1999). Automater, bricoleurer och virtuella bröllop: tre paradigmer för informationsteknik i undervisning. *HumanIT*, 1999/3, 167-184.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.

Tapscott, D. (1999). *Growing up digital the rise of the Net generation*. New York: Mc Graw-Hill.

Tornberg, U. (1997). *Språkdiraktik*. Malmö: Gleerups.

U.S. Department of Education, Office of Planning, Evaluation, and Policy Development. (2009). *Evaluation of Evidence-Based Practices in Online Learning: A Meta-Analysis and Review of Online Learning Studies*. Washington, D.C.: U.S. Department of Education.

Utbildningsdepartementet. (2008). IT i lärarutbildningen. Promemoria, 2008-09-10. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Web-adresser: www.enqa.net 2009-03-03

www.ed.gov/about/offices/list/opepd/ppss/reports.html 2009-12-09

Bilagor

Bilaga 1

Intervjuguide språklärare

IT i språkundervisning

Kön: _____

Ålder: _____

Undervisar i ämnet/ämnena: _____

Undervisat antal år vid universitet/högskola _____

grundskola/gymnasium/vuxenundervisning _____

1. Vilken typ av undervisning bedriver du och på vilka nivåer? (Ex. campus/distans, A, B, C, D-nivå.)
2. Hur ser du på datorns roll i språkundervisning?
3. Vad har du fått för utbildning om datorer?
4. Vad har du fått för utbildning om datorer i förhållande till språkundervisning?
5. Ser du några fördelar resp. nackdelar med att använda datorn i språkundervisningen?
6. Använder du dig av datorn i din språkundervisning? (Ex. informationssökning, ordförståelse, vokabulär, grammatikövningar, ordbehandling, hörövningar, muntlig/skriftlig kommunikation.)
7. Hur använder du datorn och hur ofta? Om du inte använder datorn, varför inte?
8. I vilket syfte använder du dig av datorn i din språkundervisning?
9. Ingår något datorbaserat material i det läromedel du använder?
10. Anser du att datorn passar bra för visst/vissa moment i språkundervisningen? I så fall vilka moment och varför?
11. Anser du att datorn inte är lämplig för visst/vissa moment i språkundervisningen? I så fall vilka moment och varför?
12. Hur ser tillgången till datorer och teknisk support ut på ditt universitet/högskola?
13. Har du upplevt några problem med användningen av datorer i språkundervisningen? Vilken typ av problem i så fall?
14. Vad är kunskap för dig?
15. Hur ser du på lärande?
16. Hur ser du på din egen lärarroll vid datoranvändning i undervisningen?

17. Anser du att datorbaserad undervisning har några pedagogiska effekter? I så fall vilka?
(Ex. på inläringen eller motivationen)

18. Har du fått några reaktioner från studenter på användningen av datorer i
språkundervisningen? I så fall vilka?

18. Skulle du vilja använda datorn mer i din undervisning? I så fall till vad? Varför?

19. Ser du några hinder för att använda datorn mer i undervisningen?

20. Anser du att du skulle behöva någon fortbildning om datorn i språkundervisningen? I så
fall vilken typ av fortbildning?

Bilaga 2

Intervjuguide språkstudenter

IT i språkundervisning

1. Bakgrundsfrågor:

Kön

Ålder

Ämnen

Läst antal terminer

Inriktning studier

Större/medel/mindre universitet/högskola

Campus/distans

Nivå

Helfart/halvfart

2. Använder du dator på din fritid? Till vad? Hur? Hur ofta?
3. Vad har du fått för utbildning om datorer?
3. Utbildning om datorer i förhållande till språkundervisning?
4. Har ni använt datorer i språkundervisningen på universitetet/högskolan? I så fall till vad? För vilka moment?
5. Skulle du vilja att datorer användes mer eller mindre i språkundervisningen? I så fall till vad? Varför?
6. Ser du några hinder för att datorn används mer i språkundervisningen?
7. Skulle du behöva någon fortbildning om datorn i språkundervisningen? Vilken typ av fortbildning i så fall?
8. Hur ser tillgången till datorer och teknisk support ut på ditt universitet/högskola?
9. Ingår något datorbaserat material i de läromedel ni använder i språkundervisningen?
10. Har du upplevt några problem med användningen av datorer i språkundervisningen? Vilken typ av problem i så fall?
11. Ser du några fördelar/nackdelar med att använda datorn i språkundervisningen?
12. Anser du att datorbaserad undervisning har några pedagogiska effekter? I så fall vilka? (Ex. på inläringen eller motivationen).
13. Anser du att datorn passar bra för vissa moment i språkundervisningen? Vilka i så fall?
14. Anser du att datorn inte är lämplig för vissa moment i språkundervisningen? Vilka i så fall?

15. Vad är kunskap för dig?

16. Hur ser du på lärande?

17. Hur ser du på datorns roll i språkundervisningen?

18. Anser du att lärarrollen resp. studentens roll förändras när datorn används i språkundervisningen?

Bilaga 3

20080802
Kerstin Norén
Rektor
Karlstads universitet

Språkutbildningarna vid högskolor och universitet i framtiden

Internationell lägesbeskrivning och allmän bakgrund

Under ett antal år har intresset för högre studier i främmande språk, de flesta europeiska, minskat kraftigt i många länder. I Sverige har man beslutat att öka meritvärdet för språkstudier från gymnasiet inför antagning till högskolan, vilket kan komma att påverka antalet studenter i framtiden, även om ökningen troligen ändå inte blir så stark. Skälet för det antagandet är att nedgången i antalet språkstudenter också finns i flertalet andra länder, oavsett meritvärderingssystem o.d. Nedgången i intresset beror kanske på att engelskan blir mer och mer användbar världen över i och med att allt fler har studerat det språket på gymnasienivå. Som kommunikationsredskap tycks engelskan räcka i många sammanhang; i varje fall gör många den bedömningen. Språk som kinesiska, japanska och i viss mån spanska utgör undantag och har på många håll fått en stor ökning i antal studenter, vilket förstås kan kopplas till olika samhällsfenomen. (REF)

Det finns också exempel på att händelser med stora politiska konsekvenser kan påverka intresset för språkstudier generellt. Exempelvis har antalet språkstudenter i USA ökat kraftigt efter 11 september 2001. Den kraftiga ökningen kvarstod ännu 2006. Den lägsta ökningen, några enstaka procent, har franska, ryska och tyska fått, medan latin och klassisk grekiska har ökat mer och exempelvis portugisiska, italienska, spanska, modern hebreiska m.fl. har ökat med flera tiotals procent.⁶ Japanska och i ännu högre grad kinesiska och koreanska ligger nära toppositionen, men efter arabiska och amerikanskt teckenspråk som har den allra största ökningen. Under rubriken "Övriga språk" visas en ökning i intresset på 44,7% mellan 1998 och 2002 och en ökning på 31,2% mellan 2002 och 2006 (www.insidehighered.com/news/2007/11/14/languages).

Hur länge ökningen av intresset kommer att fortgå i USA är svårt att sja om, men att det politiska världsläget påverkar intresset för språkstudier är uppenbart, och därmed att studiet i första hand är kopplat till samhällsligt och kulturellt relevanta frågeställningar – en vilja att förstå och därmed kommunicera på ett djupare plan. (Det kan förstås finnas en del mindre välvilliga motiv också.) EU:s ansträngningar för att öka intresset att studera språken i Europa (t.ex. <http://europa.eu/languages/sv/home>) verkar däremot inte påverka studieviljan nämnvärt. Motiven för att studera språken i Europa (= att stärka den europeiska samhörighetskänslan och förståelsen för varandra) uppfattas tydligen inte som tillräckligt viktiga. Studenterna verkar mer intresserade av världen och världsläget utanför Europa och studerar de språk som har relevans för att förstå och hantera det.

Man kunde förstås önska att det även finnes starka motiv för att vilja förstå hur det gemensamma europeiska arvet, det skriftliga och i form av migration mellan länder, i olika mån avspeglas i dess olika språk och hur detta hänger ihop med självuppfattningen hos oss som bor i Europa (Jfr resonemang i Svante Nordins bok *Humaniora i Sverige. Framväxt*.

⁶ Biblisk hebreiska ökade mellan 1998 och 2002 med över 50% men hade ingen ytterligare ökning 2006.

Guldålder. Kris. Atlantis 2008⁷). Det gäller ju att förstå både sig själv och andra för att kommunicera på ett djupare plan. Ansvar för att presentera denna typ av innehåll, gärna kontrastivt, ligger hos språkutbildningarna själva, och det är kanske inte så vanligt att man aktivt lägger upp utbildningar i språk med sådana insikter som mål. Att språkstudier innebär en hel del grammatik- och lexikonpluggande är förstås oundvikligt; för språk med andra skriftsystem tillkommer dessutom kravet att lära in det. Men om motivationen, och slutmålet, uppfattas som väsentligt, så erbjuder pluggandet i allmänhet inte några oöverstigligena problem.

Det som uppenbarligen är viktigast inför framtiden, i en alltmer globaliserad värld, är att utbudet av språk vid universitet och högskolor är stort och lätt nåbart för såväl unga studenter som för dem som vill fortbilda sig.⁸ Hur många språk det kan röra sig om är svårt att beräkna, men FN:s deklaration om allmänna mänskliga rättigheter finns på över 300 språk. Idealiskt vore om alla språk som har skriftsystem kunde erbjudas, i dagens digitaliserade värld lämpligen via Internet och gärna direkt från de länder där språket talas, så att de aktuella kulturella aspekterna lättast kan tillgodoses.⁹ Språk som inte längre talas får naturligtvis hanteras på ett annat sätt, men passar kanske ännu bättre att studera på distans.¹⁰ I ett föränderligt samhälle ger en sådan modell möjlighet till flexibilitet i utbudet, och man kan tänka sig att mer eller mindre spontana centra inom ett område uppstår och försvinner på ett flexibelt sätt efter behov.

De åsikter som ibland framförts om att universitet och högskolor inte ska erbjuda utbildning i nybörjarspråk blir med detta mål naturligtvis irrelevanta. (Det har också fördelen att om man exempelvis inte har läst franska i gymnasiet kan man ändå läsa det på högskola på nybörjarnivå senare i livet.) Talet om arbetsdelning mellan lärosätena blir också en mindre relevant fråga om utbudet kan erbjudas digitalt och till stora delar med material från andra länder. Forskningsanknytningen, kvalitetsvärderingen av materialet och studiemiljön bör dock bli en fråga om samarbetsavtal mellan lärosäten, inom och utom Sverige. Lärarens roll förändras till att bli mer av en individuell handledare och enskilda studenter kan bli ganska ensamma om sitt språkval.

Att språk hör till de ämnen som först påverkas av globaliseringen är ju ganska lätt att förstå, men även andra ämnen kommer att på olika sätt beröras i framtiden, i högre grad ju mer som blir tillgängligt digitalt. Kanske kommer ambitiösa svenska studenter inom en ganska snar framtid att välja att läsa in en ingenjörsexamen från MIT, som de betalar för, än att studera vid ett svenskt lärosäte.¹¹ Här finns en annan viktig fråga, som behöver utredas, och det är värdet, framför allt för unga människor, av att finnas i en campusmiljö under åtminstone delar av sin studietid. De ”generiska” kunskaper man får av att arbeta i direktkontakt med lärare och medstudenter behöver analyseras och presenteras bättre än vad vi gör idag. Vetenskapsrådets idé från 2001 om inrättandet av språkcentra vid lärosätena är därför värd att arbeta vidare med.¹²

⁷ Nordin redovisar också hur språkutbildningar vid svenska universitet länge var huvudsakligen nyttoinriktade och inte sågs som vetenskapliga. Undervisningen utfördes av s. k. språkmästare. Detta är dock inte något ideal för den skissade modellen.

⁸ Den språkliga resurs som finns i att barn till familjer som bytt land kan grunderna i sitt/sina hemspråk eller i det nya/tillfälliga landets språk men kan behöva stöd för att utveckla exempelvis en avancerad yrkesanvändning av språket i fråga skulle kunna tas till vara mer systematiskt än idag i den skissade modellen.

⁹ Ann-Britt Enoksson arbetar f n med en översikt för KK-stiftelsens räkning över vilka språk som erbjuds via Internet inom OECD-länderna. Det gäller då även språk som inte talas i länderna i fråga.

¹⁰ Open University i Storbritannien erbjuder avancerade kurser i klassisk grekiska och latin vid sidan av exempelvis nybörjarkurser i italienska, franska, spanska, tyska och walesiska.

¹¹ Denna möjlighet finns redan, men jag har inga uppgifter om hur vanligt det är.

¹² Småämnen inom humaniora och samhällsvetenskap. Vetenskapsrådet 2001. Analys- och strategiavdelningen, Bo Öhngren).

Den svenska diskussionen

Dagens svenska högskolesystem är inte alls anpassat för att hantera de nya kraven vad gäller språkstudier. Ersättningen per student leder till att antalet erbjudna språk begränsas kraftigt eftersom gruppstorleken måste vara tillräckligt stor för att finansieringen ska gå ihop, och mycket arbete har ägnats åt att diskutera hur man ska fördela utbudet av språk lärosätena emellan för att uppnå tillräckligt stora grupper.¹³ Nedgången av studentantalet har pågått i flera decennier – den första nationella utredningen för lösning av volymproblemet kom redan för nära trettio år sedan (första s.k. krysslistan).¹⁴ Den senaste åtgärden var att regeringen år 2006 fördelade ansvaret för 19 språk mellan lärosäten i landet som regeringen särskilt gärna ville ha utbildning och forskning i. Kriterierna var att språket i fråga skulle vara nationella minoritetsspråk i Sverige, att det skulle ha färre än 100 studenter totalt på alla nivåer och/eller att det skulle förekomma på högst två lärosäten i landet. Endast de fem språk som hittills inte funnits på svenska lärosäten fick en liten extra finansiering för igångsättandet. Urvalet av språk, förutom minoritetsspråken, är inte uttryckligen innehållsligt eller behovsmässigt motiverat, utan endast storleksmässigt, och riskerar därför att bli konserverande.

SUHF:s småspråksgrupp har arbetat några år fram till 2007. De större lärosätena har varit representerade på dekannivå i gruppen, som på senare år letts av Kåre Bremer, rektor vid Stockholms universitet. Gruppen har arbetat utifrån arbetsfördelningstänkande, men har också skapat innehållsliga kriterier för utbildning och forskning i olika språk (REF). Den nya SUHF-gruppen, där Kerstin Norén, rektor för Karlstads universitet, är ordförande, startade sitt arbete 2008. Södertörns högskola, genom rektor Ingela Josefson, och Högskolan i Dalarna, genom prorektor Kerstin Örn, utgör styrgrupp. Krista Varantola, rektor i Tammerfors och ordförande i den finska rektorskonferensen, är referensperson. Universitetslektor Eva Gagnestam, Karlstads universitet, medverkar i gruppens arbete. Alla språk och alla lärosäten i landet ska involveras i diskussionerna, som förväntas avslutas under 2009.

Arbete har också förekommit på andra håll. Patrik Svensson har givit ut flera böcker om just språkutbildningar (*Från vision till praktik: Språkutbildning och informationsteknik*, Nätuniversitetet/NSHU 2006, *Språkutbildning i en digital värld. Informationsteknik, kommunikation och lärande*, Norstedts Akademiska Förlag 2008.) KK-stiftelsen, under ledning av Yngve Wallin, har under flera år arbetat med olika projekt för digitalisering av utbildningar både i ungdomsskolan och inom högre utbildning. Under hösten 2008 kommer man att utlysa medel som kunde vara möjliga att söka för en djupare utredning om möjligheterna till språkutbildningar som är anpassade till den omvärldsanalys som gjorts ovan.

Arbetsgruppens förslag 2008

Gruppens uppdrag har av SUHF:s styrelse betraktats som en del av det s.k. landskapsarbetet, som går ut på att se över arbetsdelningen mellan Sveriges lärosäten. Uppdraget är att skapa en modell för språkutbildningar som också kan tillämpas på andra slags utbildningar i framtiden.

Arbetsgruppen föreslår att SUHF ansöker om projektmedel hos KK-stiftelsen för att noggrant utreda följande:

¹³ På större lärosäten och i vissa språk är gruppstorleken inte något problem, och det är då förstås möjligt att fortsätta som hittills. Att bl.a. erbjuda avancerade språkstudier som bygger på gymnasiestudier blir en viktig uppgift.

¹⁴ Vetenskapsrådets utredning "Småämnen inom humaniora och samhällsvetenskap" från 2001 koncentrerar sig på de s.k. småspråken. Förslagen till åtgärder vid sidan arbetsfördelning mellan lärosäten är att riktade resursförstärkningar skapas samt att språkcentra inrättas, dit undervisningen i praktisk språkfärdighet koncentreras.

- Genomgång av vilka kurser som erbjuds idag inom och utom landet (arbete pågår redan)
- System för kvalitetsvärdering av digitala språkutbildningar (kanske redan finns?)
- Forskningsanknytningen (lingvistiskt, litterärt, kulturellt). Svenska eller utländska lärosäten kan erbjuda sig att ta hand om forskningsanknytning inom ett eller flera av dessa områden. Historiska och framför allt kontrastiva perspektiv blir viktiga. Avtal skrivs på förslagsvis 3-årsbasis.
- Utbytesavtal inom och utom landet för studenter och lärare för vistelse i större miljöer
- Fortbildning av lärare
- Skapande av digitala språkcentra på varje lärosäte (görs i samverkan med erfarenheter från kommunernas lärcentra)
- Ersättningssystemet. Hur ersätts forskningsanknytning? Avgifter från anda lärosäten? Fortbildningen av lärare blir också en stor utgiftspost, men kan delvis utformas som en modell för den nödvändiga fortbildningen av lärare i andra universitetsämnen. Extra medel krävs för detta arbete liksom för uppbyggandet av digitala lärcentra.